Nr 251.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående understöd åt kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län; given Stockholms slott den 3 mars 1938.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1938.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t på min hemställan under nionde huvudtiteln, punkt 107, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1938/1939 till Kemiska stationer m. m.: Understöd åt kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län beräkna ett anslag av 37,100 kronor.

Jag anhåller nu att få ånyo anmäla hithörande spörsmål för Kungl. Maj:t.

Inledning.

Enligt statsmakternas beslut år 1936 (prop. nr 167; jordbr. utsk. utl. nr 83; R. skr. nr 320) rörande omorganisation av försöksverksamheten på jordbrukets område skall såsom centralorgan för denna verksamhet från och med den 1 januari 1939 vid lantbrukshögskolan inrättas två särskilda institutioner, den ena för jordbruksförsök, den andra för husdjursförsök, varjämte förutsatts att vid sagda tidpunkt vissa nu icke statliga försöksgårdar, bland dem kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län försöksgård Alträsk i Överluleå socken, skola införlivas med det statliga försöksgårdssystemet. De huvudgrunder, enligt vilka statens övertagande av försöksgården skall äga rum, hava bestämts år 1937 (prop. nr 249; jordbr. utsk. utl. nr 77; R. skr. nr 289).

Sedan principbeslutet om statens övertagande av Alträsks försöksgård blivit fattat, har Norrbottens läns hushållningssällskap i promemoria till Kungl. Maj:t framhållit önskvärdheten av att försöksverksamheten i länet ställes under enhetlig ledning. Därvid har hushållningssällskapet i huvudsak anfört följande.

Genom 1936 års riksdags beslut skulle Alträsks försöksgård övertagas och drivas av staten, d. v. s. ställas under ledning av försöksanstalten för jordbruksförsök. Konsekvenserna av detta beslut vore sådana, att någon modifiering i dess tillämpning vore nödvändig. Genom beslutet skulle tvenne olika institutioner komma att arbeta för samma ändamål inom länet. Ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt måste man starkt ifrågasätta lämpligheten av en dylik anordning. För närvarande sköttes båda försöksgårdarna av föreståndaren och försöksassistenten vid kemisk-växtbiologiska anstalten, båda boende i Luleå, samt av en arbetsförman vid vardera gården. Om Alträsks försöksgård skulle organiseras i analogi med statens förutvarande försöksgårdar i Offer och Lanna, skulle för ledningen av försöksgården vid Alträsk tillkomma en föreståndare och en assistent förutom arbetsförmannen, för vilka då bostads- och institutionsbyggnader måste uppföras. Samtidigt erfordrades en föreståndare och eventuellt en assistent för kemisk-växtbiologiska anstalten. Möjligen kunde denne försöksassistent anställas endast under kortare tid av året. Ett faktum vore, att kostnaderna för försöksverksamheten i Norrbotten genom en sådan uppdelning, som även ur försökssynpunkt måste anses synnerligen olämplig, bleve avsevärt drygare än under nuvarande ordning. I anledning därav ifrågasattes, om ej ett sådant samarbete mellan statens försöksanstalt å ena sidan och kemisk-växtbiologiska anstalten och hushållningssällskapet å andra kunde ordnas, att onödiga och fördyrande omkostnader kunde undvikas.

För anordnande av ett dylikt samarbete hade hushållningssällskapet framställt följande alternativ:

I. Kemisk-växtbiologiska anstaltens tjänstemän skulle även i fortsättningen handhava skötseln av den av staten ägda Alträsks försöksgård men i detta hänseende vara underställda statens försöksanstalt. Eventuellt skulle för Alträsks försöksgård anställas en extra assistent under sommarmånaderna.

II. Staten skulle anställa föreståndare och assistent, vilka hade ledningen av såväl statens försöksgård Alträsk som kemisk-växtbiologiska anstaltens

försöksverksamhet med bostadsort i Luleå. Föreståndaren skulle tjänstgöra jämväl som föreståndare för kemisk-växtbiologiska anstalten.

III. All försöksverksamhet i länet skulle övertagas av staten i samarbete med hushållningssällskapet. Åtminstone föreståndaren borde bo i Luleå. Kemiska stationen och frökontrollanstalten skulle bilda en särskild institution med en av tjänstemännen som föreståndare.

Frågan om inrättande av en särskild försöksnämnd för Norrbottens län hade ansetts böra diskuteras i samband med försöksorganisationen.

I alla tre alternativen tänktes Luleå som bostadsort för försöksledningen. De speciella klimatiska förhållandena med mycket kort vegetationsperiod ansåges väl motivera denna placering. På grund av växtodlingens relativt ensidiga inriktning på vallväxter krävde icke försöken ett så oavbrutet övervakande, som fallet vore vid till exempel en växtförädlingsanstalt eller vid andra försöksinstitutioner i sydligare delar av landet, där växtslag och problem vore betydligt mera mångskiftande. Arbetet under de långa mellantiderna torde utan olägenhet kunna förläggas till Luleå för uppehållande av kontakten och samarbetet med övriga på jordbruksområdet verksamma institutioner. För en del växtbiologiska iakttagelser och försök, som fordrade en mera stadigvarande övervakning, hade anstalten till förfogande ett av Luleå stadsfullmäktige upplåtet försöksfält Hagalund.

Särskilt betonades att Sunderbyns försöksgård utgjorde donation till förmån för försöksverksamheten inom Norrbottens län, varför donators eventuella önskemål behövde inhämtas vid förändrad disposition av densamma.

Sedan promemorian för yttrande överlämnats till av Kungl. Maj:t utsedd utredningsman för upprättande av förslag till överenskommelser och åtgärder för genomförande av riksdagens beslut angående statens övertagande av vissa försöksgårdar, har utredningsmannen i betänkande den 28 januari 1937 i anledning av de i promemorian framförda alternativa förslagen anfört följande.

Samtliga ifrågavarande förslag avsåge en gemensam organisation för försöksverksamheten i Norrbottens län, men skilde sig därigenom att enligt alt. I kemisk-växtbiologiska anstalten skulle handhava skötseln av försöken genom sina tjänstemän, att enligt alt. II staten skulle handhava, förutom verksamheten vid Alträsk, anstaltens återstående försöksverksamhet i Norrbottens län och ställa föreståndaren för Alträsks försöksgård till förfogande såsom föreståndare även för kemisk-växtbiologiska anstalten i dess helhet, samt att enligt alt. III staten i förening med hushållningssällskapet skulle handhava all försöksverksamhet i länet, under det att anstalten skulle bilda särskild institution såsom kemisk station och frökontrollanstalt.

Det under I framställda alternativet skulle innebära, att statens försöksgård sköttes av andra än statens egna tjänstmän. Dessa skulle förutom skötseln av försöksgården innehava andra uppgifter för sin egentliga arbetsgivares räkning. Tjänstemännen komme enligt detta förslag icke att tillsättas av statsmyndighet. Förslaget syntes organisatoriskt sett icke vara hållbart.

Alternativen II och III vore båda oförenliga med statsmakternas beslut år 1936, att allenast Alträsks försöksgård skulle övertagas av staten under det att Sunderbyns försöksgård förutsattes skola kvarstå under kemisk-växtbiologiska anstaltens ledning. Alternativ II, som förutsatte gemensam föreståndare för den statliga försöksgården och för kemisk-växtbiologiska anstalten, vore dessutom ur organisatorisk synpunkt olämpligt.

Alternativ III avsåge en uppdelning av försöksverksamheten och kemisk-

växtbiologiska anstaltens övriga uppgifter. Mot förslaget funnes principiellt knappast något att invända. Ur ekonomisk synpunkt syntes den föreslagna anordningen rationell. Men för dess genomförande erfordrades ändring av statsmakternas beslut år 1936 angående den statliga försöksgårdsverksamheten i Norrbottens län, medgivande av donator att Sunderbyns försöksgård finge övergå i statens ägo samt omorganisation av kemisk-växtbiologiska anstalten.

I förenämnda proposition nr 249/1937 framställdes med hänvisning till vad utredningsmannen anfört förslag om en närmare utredning angående betingelserna för en uppdelning av försöksverksamheten och kemisk-växtbiologiska anstaltens övriga arbetsuppgifter. Detta förslag biträddes av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1937 bemyndigade chefen för jordbruksdepartementet att tillkalla utredningsman för den nu ifrågakomna utredningens verkställande samt att ställa erforderlig expertis och sakkunskap till utredningmannens förfogande. Enligt detta bemyndigande har jag dels den 9 oktober 1937 tillkallat länsassessorn E. Rolander såsom utredningsman i ärendet, dels den 28 oktober 1937 uppdragit åt föreståndaren för statens försöksgård vid Offer, agronomen G. Eriksson, föreståndaren för avdelningen för jordbruk och växtodling vid centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, professorn K. G. U. Sundelin, inspektören för de statsunderstödda kemiska stationerna, professorn O. Svanberg, samt ledamoten av riksdagens första kammare lantbrukaren O. L. Tjällgren att såsom särskilda sakkunniga biträda vid utredningsuppdragets fullgörande.

Utredningsmannen och de sakkunniga hava med skrivelse den 13 januari 1938 till mig överlämnat *betänkande med förslag angående uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter.*

Utredningsmannen har i betänkandet föreslagit, att statsunderstöd till kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län skall upphöra att utgå från och med den 1 januari 1939, samt att anstaltens nuvarande arbetsuppgifter skola från och med nämnda dag upptagas på följande sätt:

Staten, som enligt tidigare beslutad anordning den 1 januari 1939 skulle övertaga Alträsks försöksgård, borde jämväl förvärva anstaltens försöksgård Sunderbyn, varefter denna försöksgård liksom Alträsks försöksgård borde anslutas till lantbrukshögskolan och båda försöksgårdarna ställas under ledning av en föreståndare med biträde under vegetationsperioderna av en assistent.

Av anstalten ledd försöksverksamhet vid Norrbottens läns lantmannaskolor borde organiseras och understödjas enligt förutsättningarna för utbekommande av statsbidrag av anvisade anslag för fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor. I likhet härmed borde av anstalten omhänderhavd verksamhet för lokal försöksverksamhet bedrivas enligt grunder, som eljest gällde för erhållande av bidrag ur anslag för lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök.

I stället för den vid anstalten förefintliga avdelningen för kemisk analysverksamhet borde i Luleå inrättas en fristående kemisk station med tillsvidare viss förenklad organisation.

Till kemisk-växtbiologiska anstalten nu ansluten frökontrollanstalt borde bibehållas såsom fristående frökontrollanstalt.

Över utredningen hava infordrade *yttranden* avgivits av statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, lantbruksstyrelsen, domänstyrelsen, statens pensionsanstalt, lantbrukshögskolan, statens centrala frökontrollanstalt, kemisk-växtbiologiska anstaltens inom Norrbottens län styrelse, Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott samt Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Vidare torde få anmälas, att *lantbruksstyrelsen* med skrivelse den 31 augusti 1937 överlämnat av *kemisk-växtbiologiska anstaltens styrelse* till Kungl. Maj:t ställda ansökningar om statsbidrag för budgetåret 1938/1939 dels till upprätthållande av anstaltens verksamhet, dels till driftkostnader för försöksgården vid Alträsk.

Vid den framställning jag nu går att lämna rörande de frågor, som i förevarande ärende framträtt, kommer jag att anmäla dem under följande huvudavdelningar.

1. Behovet av uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter.
2. Plan för arbetsuppgifternas uppdelning.
3. Statens övertagande av Sunderbyns försöksgård.
4. Personalfrågor vid kemisk-växtbiologiska anstaltens avveckling.
5. Anslagsbehov för kemisk-växtbiologiska anstalten under budgetåret 1938/1939.

1. Behovet av uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens i Norrbottens län arbetsuppgifter.

Nuvarande anordning.

Anstalten har bildats genom beslut av Norrbottens läns hushållningssällskap och landsting år 1892, under förutsättning att statsbidrag lämnades för anstalten. Sådant har sedermera beviljats från och med år 1895. Lantbruksstyrelsen, som av Kungl. Maj:t bemyndigats meddela närmare föreskrifter rörande anstaltens styrelse och verksamhet, har den 24 januari 1895 utfärdat reglemente för anstalten. Enligt detta skall anstalten hava till ändamål dels att såsom kemisk station främja utvecklingen av jordbruk och näringar genom meddelande av upplysningar och råd samt medelst undersökning av handelsvaror och andra ämnen, vilka för dessa hanteringar äro av betydelse, dels att såsom praktisk försöksanstalt genom odling och förädling av sädesslag och foderväxter söka utröna vilka av dessa som äro för övre Norrland mest passande samt, i den mån befintliga tillgångar sådant medgiva, låta verkställa försök med artificiella gödningsämnen för utrönande vilka slag av dylika ämnen bäst lämpa sig för övre Norrland, särskilt Norrbottens läns moss- och myrmarker, dels ock att såsom vetenskaplig växtbiologisk anstalt undersöka växternas liv och livsyttringar med hänsyn till de inom nämnda landsdel förhandenvarande livsbetingelserna. Anstalten står under ledning av en styrelse bestående av minst tre ledamöter, vilka utses av Norrbottens läns landsting och hushållningssällskap . Antalet styrelseledamöter är för närvarande fem.

Enligt reglementet åligger det hushållningssällskapet och landstinget att bekosta och underhålla dels erforderliga laboratorier, nämligen ett kemiskt och ett botaniskt, med utrustning, dels ock för anstaltens verksamhet erforderligt försöksfält.

Anstaltens laboratorier samt expeditionslokaler för föreståndare och assistenter m. fl. utrymmen äro förlagda till hushållningssällskapets fastighet i Luleå.

Fast försöksverksamhet bedrives vid Sunderbyns försöksgård i Nederluleå socken och Alträsks försöksgård inom Överluleå socken, vid lantmannaskolorna i Gran och Matarengi samt vid det av Luleå stad till anstaltens förfogande ställda Hagalunds försöksfält nära Notvikens järnvägsstation.

Den lokala försöksverksamheten i Norrbottens län har tidigare helt handhafts av kemisk-växtbiologiska anstalten, som intill utgången av år 1924 varit principal för Norrbottens läns fyra jordbrukskonsulenter. Därefter hava jordbrukskonsulenterna överförts till hushållningssällskapet i länet. Det lokala försöksarbetet har sedermera alltjämt omhänderhafts av dessa hushållningssällskapets tjänstemän, men anstalten har ombesörjt bearbetning och publikation av försöksresultaten.

I avseende å kemisk analysverksamhet är anstalten likställd med statsunderstödd kemisk station. För analyser vid anstalten gäller liksom beträffande de med statsmedel understödda kemiska stationerna taxa i enlighet med av lantbruksstyrelsen den 13 april 1927 utfärdad kungörelse.

Personalen vid anstalten utgöres av föreståndare och tre assistenter. Av de sistnämnda handhar en uppgifter vid försöksverksamheten, en tjänstgör vid anstaltens kemiska laboratorium och en handhar jämte annan verksamhet anstaltens bokföring. Anstalten har gemensam vaktmästare med hushållningssällskapet. Vid var och en av försöksgårdarna finnes en förman anställd.

Till kemisk-växtbiologiska anstalten är ansluten en frökontrollanstalt. Styrelsen för denna består av samma personer som de för kemisk-växtbiologiska anstalten utsedda. Föreståndaren för sistnämnda anstalt är föreståndare jämväl för frökontrollanstalten. För frökontrollanstalten föres särskild räkenskap.

Kemisk-växtbiologiska anstalten har erhållit anslag av statsmedel med under åren stegrade belopp. Under de första verksamhetsåren utgick statsanslaget med 5,000 kronor om året. För budgetåret 1937/1938 utgör statsanslaget 38,000 kronor, därav 8,900 kronor för Alträsks försöksgård. Såsom villkor för åtnjutande av det för underhåll av anstalten, frånsett sistnämnda försöksgård, avsedda beloppet 29,100 kronor har föreskrivits, att från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag skola lämnas under motsvarande tid med sammanlagt minst 17,460 kronor enligt principen att statsbidraget skall förhålla sig till ortsbidraget som högst 5 till 3. Anstaltens ekonomiska ställning frånsett Alträsks försöksgård framgår av följande i senast tillgängliga årsberättelse intagna räkenskapssammandrag, avseende den 31 december 1936.

Tillgångar vid årets början			kronor	70,758: 56
Inkomster under året:				
Anslag av staten	kronor	27,700: —		
Anslag av landstinget	»	8,000: —		
Anslag av hushållningssällskapet	»	10,255: —		
Analysavgifter	»	4,334: 86		
Övriga inkomster	»	3,159: 33	»	53,449: 19

Skulder vid årets slut:				
Kempeska fonden	kronor	40,000: —		
Hushållningssällskapet	»	14,800: —		
Balanserat statsbidrag	»	13,800: —		
Övrigt	»	6,718: 68	kronor	75,318: 68
		Summa	kronor	199,526: 43.
Skulder vid årets början			kronor	75,305: 86
Utgifter under året:				
Avlöningar och pensionsavgifter	kronor	30,104: 01		
Lokal	»	4,608: 02		
Försöksverksamheten utom försöksgården	»	4,507: 67		
Apparater, tryck m. m.	»	2,254: 92		
Sunderby försöksgård	»	6,945: 74		
Resor	»	3,069: 40		
Inventarier, försäkringar, telefoner m. m.	»	1,949: 63	»	53,439: 39
Tillgångar vid årets slut:				
Kempeska fonden	kronor	40,000: —		
Bankräkningar	»	19,809: 09		
Sunderby försöksgård (fordran)	»	8,500: —		
Övriga tillgångar och fordringar	»	2,472: 09	»	70,781: 18
		Summa	kronor	199,526: 43.

Denna räkenskapsuppställning berör ej Alträsks försöksgård, för vilken särskilda räkenskaper föras.

Utredningsmannen.

Beträffande den av kemisk-växtbiologiska anstalten bedrivna försöksgårdsverksamheten har utredningsmannen erinrat, att i det av särskilda utredningsmän den 16 december 1933 avgivna betänkandet med utredning och förslag rörande organisationen av försöksverksamheten på växt- och trädgårdsodlingens område (stat. off. utr. 1934: 4) utredningsmännen föreslagit, att kemisk-växtbiologiska anstaltens båda försöksgårdar Alträsk och Sunderbyn skulle övertagas av staten, därvid Sunderbyn borde organiseras såsom statens övriga försöksgårdar med Alträsk som substation. Utredningsmännen ifrågasatte därvid, huruvida det ej vore lämpligt att försöksgårdsföreståndaren jämväl fungerade såsom föreståndare för kemisk-växtbiologiska anstalten, vars verksamhet sedermera förutsattes huvudsakligen komma att omfatta kemiskt analysarbete och frökontroll.

Alternativt föreslogo emellertid utredningsmännen, att kemisk-växtbiologiska anstalten allt fortfarande skulle äga sina försöksgårdar och handhava ledningen av dem och därför erhålla statsanslag, under villkor dock att försöksverksamheten vid gårdarna ställdes under överledning av den av utredningsmännen föreslagna lantbruksförsöksanstalten.

Utredningsmannen har framhållit, att nu nämnda betänkande icke innehölle närmare utredning om möjligheten för staten att förvärva den med do-

nationsmedel av kemisk-växtbiologiska anstalten köpta Sunderbyns försöksgård eller om förutsättningarna för en omläggning av anstaltens arbetsuppgifter, därest båda försöksgårdarna undandroges anstaltens förvaltning. Vidare har utredningsmannen anfört.

Statsmakternas beslut år 1936 att den huvudsakligen å kronojord belägna och till största delen med statsmedel uppodlade och bebyggda samt allenast med statsbidrag drivna Alträsks försöksgård skulle införlivas med det statliga försöksgårdssystemet, under det att Sunderbyns försöksgård förutsattes skola kvarbliva under kemisk-växtbiologiska anstalten, torde ej hava avsetts innebära en definitiv lösning av försöksgårdsfrågan i Norrbottens län. Erfarenheterna vid Alträsks försöksgård vore väsentligen av betydelse för odling av myrjord. Försöksverksamheten vid Sunderbyn berörde däremot odlingsspörsmål för fastmarksjord. Det erinrades att den statliga försöksgårdsverksamheten för närvarande bedreves å två fastmarksgårdar, nämligen Lanna i Skaraborgs län och Offer i Västernorrlands län. Vid nyorganisationens ikraftträdande från och med år 1939 komme staten att förfoga över dels försöksområde å fastmark vid Ultuna, dels jämte Alträsks försöksgård, över de svenska mosskulturföreningen nu tillhörande myrmarksgårdarna Flahult i Jönköpings län och Gisselås i Jämtlands län. Detta försöksgårdssystem torde efter hand komma att utvidgas med andra försöksgårdar i olika delar av landet, därvid helt visst skilda klimat- och jordmånstyper komme att bliva representerade. Det torde emellertid icke kunna bestridas, att enligt hittillsvarande plan fastmarksjorden vid omorganisationens ikraftträdande bleve i mindre omfattande grad representerad i förhållande till myrjorden än de olika jordtypernas betydelse i lanthushållningen föranledde. Denna av organisatoriska skäl beroende ojämna avvägning av försöksgårdstyperna skulle i sin mån gynnsamt påverkas av förefintligheten av en statlig försöksgård på fastmarksjord i övre Norrland. I själva verket syntes den statliga försöksverksamheten på växtodlingens område icke kunna i längden underlåta att ställa denna verksamhets betydande resurser i avseende å såväl personal som utrustning till tjänst för nämnda landsdel genom drivande där av åtminstone en försöksgård på fastmarksjord. Ett realiserande utan uppskov av en dylik tankegång syntes kunna ske allenast genom statens övertagande av den nu befintliga försöksgården vid Sunderbyn. Härvid torde i lika mån få beaktas, att, därest denna försöksgård friställdes från den statliga riksomfattande försöksorganisationen, risk torde föreligga, att försöksgården med det jämförelsevis mindre betydande stödet av kemisk-växtbiologiska anstaltens resurser icke i erforderlig grad förmådde tjäna försöksintresset. Med hänsyn till försöksresultatens väntade värde måste det anses fördelaktigt, att Sunderbyn inlemmades i det statliga försöksgårdssystemet.

Beträffande den av anstalten bedrivna försöksverksamheten vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor samt den lokala fältförsöksverksamheten har utredningsmannen erinrat, att särskilda anslag anvisats av riksdagen för sådan verksamhet i olika delar av landet i samverkan mellan centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet å ena sidan samt å den andra respektive lantbruks- och lantmannaskolor samt hushållningssällskap. Det har synts utredningsmannen naturligt, att även inom Norrbottens län sålunda beviljade anslag anlitas på eljest gällande villkor.

Även beträffande den kemiska analysverksamheten har behov ansetts föreligga att anknyta denna till den organisation därav, som förefinnes eller enligt föreliggande förslag må nyordnas för landet i övrigt.

Resultatet av sådana vetenskapliga undersökningar av växternas liv och livsyttringar, som i reglementet för kemisk-växtbiologiska anstalten angivas tillhöra anstaltens arbetsuppgifter, hava, enligt utredningsmannen, icke, såvitt de ej hänföra sig till försöksverksamhet, i avsevärd utsträckning redovisats i berättelserna över anstaltens verksamhet under en lång följd av år.

I inkomna yttranden har behovet av uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens arbetsuppgifter icke blivit bestritt. Yttranden.

Kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län torde under den tid anstalten varit verksam ha haft stor betydelse för utforskandet av odlingsbetingelserna inom den nordligaste delen av vårt land samt därigenom och genom praktisk undersöknings- och upplysningsverksamhet varit till avsevärt gagn för det odlingsområde, anstalten haft att tjäna. Ändrad organisation inom den övriga delen av landet beträffande motsvarande arbetsuppgifter som de av anstalten vårdade har för denna medfört återverkningar, vilka synas kunna föranleda en genomgripande förändring av formerna för anstaltens hittillsvarande uppgifter. Särskilt torde den centralisering av försöksverksamheten på jordbrukets område, som åsyftades genom statsmakternas åren 1936 och 1937 rörande denna verksamhets ordnande fattade beslut om anordnande av ett under enhetlig statlig ledning ställt system av försöksgårdar inom olika delar av landet, böra, sedan numera fullständigare utredning skett, medföra omprövning, huruvida icke, utöver tidigare beslut, försöksgårdsverksamheten i Norrbottens län bör helt anslutas till nämnda försökssystem. Likaledes torde böra undersökas huruvida icke anstaltens tidigare uppgifter beträffande lokal fältförsöksverksamhet samt försöksverksamhet vid skolor för lantbruksundervisning kunna lämpligare upptagas i annan ordning. En särskild fråga, som sammanhänger med samtidigt härmed framlagt förslag angående den kemiska analys- och kontrollverksamheten, utgör handhavandet av sådan verksamhet i övre Norrland. Departementschefen.

2. Plan för omorganisation av försöksverksamheten på jordbrukets område i Norrbottens län.

Efter att, på sätt jag tidigare återgivit, hava motiverat behovet ur försöksverksamhetens synpunkt av statens övertagande av hela försöksgårdsverksamheten i Norrbotten, har utredningsmannen beträffande organisationen av försöksverksamheten vid Sunderbyns försöksgård erinrat, att försöksuppgifterna vid Sunderbyns och Alträsks försöksgårdar för närvarande handhavas av en assistent under ledning av förestån- Utredningsmannen.

daren för kemisk-växtbiologiska anstalten. Utredningsmannen har vidare anfört.

Sammanlagda avlöningarna åt dessa befattningshavare utgjorde, inberäknat dyrtidstillägg m. m., (8,993 + 5,554 =) 14,547 kronor, vartill komme, att försöksassistenten tillförsäkrats ännu ej intjänade ålderstillägg med 1,500 kronor. Härvid vore att märka att avlöningen åt anstaltens föreståndare givetvis utginge även med hänsyn till hans verksamhet i övrigt vid anstalten. Till jämförelse kunde anföras, att nu befintliga statliga försöksgårdar Lanna och Offer stode under ledning av föreståndare, vilka enligt riksdagens beslut år 1937 skulle från och med budgetåret 1938/1939 tillhöra lönegraden B 24. Vidare funnes vid var och en av dessa försöksgårdar anställd en assistent med arvode av 5,000 kronor. I anslagsäskanden för budgetåret 1938/1939 hade styrelserna för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet samt lantbrukshögskolans styrelse hemställt om assistenternas placering i 21:a lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Föreståndare och assistenter vid nu nämnda försöksgårdar hade bostäder vid gårdarna. Ytterligare erinrades, att vid Flahult och Gisselås försöksgårdar från och med den nya försöksorganisationens ikraftträdande jämväl skulle vara anställda föreståndare i löneställningen B 24. Vid var och en av dessa försöksgårdar skulle biträda en assistent. I motsats mot assistenterna vid Lanna och Offers försöksgårdar skulle assistenterna vid Flahult och Gisselås icke året om bo vid försöksgårdarna, utan vistas där allenast under vegetationsperioderna, då utläggning och tillsyn av försök försigginge samt skörd å försöksparcellerna skedde. Mellan vegetationsperioderna avsåges, att sådan assistent skulle vid den blivande anstalten för jordbruksförsök, bland annat, verkställa bearbetning av dit transporterat material från försöksgården. Genom en sådan anordning hade avsetts, att en starkare förbindelse skulle uppnås mellan den centrala anstalten och försöksgården. Anstaltens ledning hade beräknats skola genom det material, som tillfördes anstalten från försöksgården på ett intimare sätt än eljest träda i beröring med försöksproblemen vid försöksgården, vilket ansetts bliva till gagn för samarbetet mellan anstaltsledningen och försöksgårdens föreståndare samt gynnsamt påverka försökens planläggning och tolkning. För nu angiven assistent vore bestämt ett arvode av 4,200 kronor om året.

Blivande föreståndare för Alträsks försöksgård, som från och med år 1939 underställes den statliga försöksorganisationen, bör enligt utredningsmannens mening i likhet med övriga statliga försöksgårdsföreståndare vara utbildad agronom.

I förut berörd utredning den 28 januari 1937 med förslag angående överenskommelser om statens övertagande av vissa försöksgårdar jämte därmed sammanhängande åtgärder, hade utredningsmannen (prop. 249/1937 sid. 88—90) föreslagit inrättande av föreståndarebefattning med placering å extra stat i 24:e lönegraden samt med hänsyn till försöksgårdens för närvarande mindre krävande karaktär ansett den förenklingen kunna vidtagas i jämförelse med organisationen vid övriga i utredningen avsedda försöksgårdar, att särskilt anslag för försöksassistent icke beräknades. Därmed hade ej avsetts, att utgift för assistent från försöksanstalten borde helt undvikas. I utredningen hade uttalats, att för vinnande av närmare anknytning mellan försöksanstalten och försöksgården det vore önskvärt, att assistent från anstalten tidvis biträdde vid göromålen på försöksgården och så långt möjligt gjorde sig förtrogen med dess problem, men sådan assistent hade icke med hänsyn

till behovet av arbetskraft vid Alträsks försöksgård ansetts nödig. Avlöning för nu nämnd assistent hade beräknats bliva bestridd av försöksanstaltens tillgängliga anslag för assistenter.

Utredningsmannen har vidare framhållit, att, därest Sunderbyns försöksgård övertages och drives av staten, ledningen av Sunderbyns och Alträsks försöksgårdar bör såsom hittills utövas av en och samma föreståndare.

Omfattningen och betydelsen av föreståndarens uppgifter i en dylik organisation motiverade väl hans uppförande i 24:e lönegraden. Då den försöksgårdsorganisation, som på angivet sätt skulle erhållas, måste anses bliva för överskådlig framtid beståndande, syntes föreståndaren för dessa försöksgårdar böra i likhet med övriga statliga försöksgårdsföreståndare tillerkännas ordinarie anställning. Därvid borde dock tillses, att tjänsten under någon tid, exempelvis ett år, uppehölles på förordnande för utrönande av avsedd befattningshavares lämplighet, därest denne ej genom tidigare verksamhet kunde anses hava till fullo styrkt sin kompetens.

Behov torde icke kunna anses föreligga av assistentbefattning av sådan typ som den vid Lanna och Offers försöksgårdar förekommande. Däremot måste försöksarbetets omfattning anses nödvändiggöra, att föreståndaren under vegetationsperioderna biträddes av assistent. Med hänsyn härtill förordades, att å anstaltens för jordbruksförsök stat beräknas årligt arvode å 4,200 kronor för att möjliggöra anställande för ifrågavarande två försöksgårdar av sådan försöksassistent, som enligt vad ovan angivits ställdes till förfogande för var och en av Flahults och Gisselås försöksgårdar. Jämväl för ifrågasatt assistent kunde arbetsutrymme beredas i hushållningssällskapets fastighet.

Genom nu skisserad organisation av Alträsks och Sunderbyns försöksgårdar tillkommer alltså enligt utredningsmannens mening behov av assistent utöver den för Alträsk enbart beräknade organisationen, under det att å andra sidan behovet av särskild föreståndare för Sunderbyns försöksgård, med eller utan andra uppgifter, utgår. Utredningsmannen har funnit det ur organisatorisk och ekonomisk synpunkt mest rationellt att de båda försöksgårdarna på angivet sätt ställas under gemensam ledning, sedan Sunderbyn förvärvats av staten.

Bostad åt försöksgårdsföreståndaren är enligt utredningsmannen åtminstone tillsvidare icke behövlig å någon av försöksgårdarna. Föreståndaren beräknas ha sin bostad i Luleå, där arbetslokaler för honom och assistenten kunna förhyras i hushållningssällskapets fastighet.

Angående driftkostnaderna för Sunderbyns försöksgård har utredningsmannen erinrat, att dessa, frånsett avlöning åt kemisk-växtbiologiska anstaltens föreståndare och försöksassistent samt förman vid försöksgården, enligt redogörelsen i de senaste årens berättelser över anstaltens verksamhet utgjort 7,000 kronor.

Därest försöksgården övertoges av staten, torde kostnaderna ökas med belopp motsvarande andel i hyra av arbetslokaler i Luleå samt expenser för försöksgårdarnas ledning, vilka utgifter hittills upptagits bland kemisk-växtbiologiska anstaltens för olika uppgifter gemensamma kostnader. Vidare borde beräknas ökade kostnader för konstgödsel, enär kemisk-växtbiologiska

anstalten för försöksgårdarnas verksamhet i viss utsträckning mottagit konstgödsel i gåva av konstgödselfirmor, under det att den nya statliga försöksorganisationen förutsatte, att dylika gåvor icke finge mottagas. Jämväl andra förändringar i driftkostnadsberäkningarna finge förutsättas.

Utredningsmannen har vidare framhållit, att kemisk-växtbiologiska anstalten bedriver fast försöksverksamhet vid ett av Luleå stad för ändamålet tillsvidare upplåtet område å Mjölkudden, benämnt Hagalunds försöksfält, beläget i närheten av Notviken omkring 5 km från Luleå.

Det av anstalten för närvarande disponerade området innehölle omkring 1 hektar. Ytterligare ett lika stort område å Mjölkudden, som under ett antal år ställts till förfogande för Sveriges utsädesförenings filial, beräknades inom kort ånyo bliva disponibelt för anstalten. Det hade inhämtats att ifrågavarande försöksfält möjligen kunde få tillsvidare begagnas för den statliga försöksverksamheten, i händelse att Sunderbyns försöksgård övertoges av staten. Emellertid hade utredningsmannen ifrågasatt, huruvida fältet vore av det värde för försöksverksamheten, att försöken där borde fortsättas. Det hade anmärkts, att jorden till sin beskaffenhet vore mycket ojämn, samt att den vore synnerligen bristfälligt dränerad. Någon stadigvarande övervakning av försöken å fältet kunde ej ifrågakomma, då området vore obebott. Intresset av att äga tillgång till försöksfältet minskades ytterligare därav, att andra iakttagelser knappast kunde göras å fältet än sådana, som vore möjliga vid den jämförelsevis närbelägna Sunderbyns försöksgård.

Utredningsmannen funne det angeläget, att försöksgårdsorganisationen i Norrbottens län utbyggdes med fasta försöksfält, och att därvid företrädesvis sådana områden bleve företrädda, som med hänsyn till jordmån och övriga odlingsbetingelser i förhållande till redan tillgängliga fasta försöksanläggningar erbjöde tillfällen till nya för jordbruket viktiga rön. Ehuru ur denna synpunkt och av andra skäl allvarliga erinringar kunde göras mot lämpligheten av Hagalunds försöksfält, borde försöksverksamheten där ej nedläggas, innan förslag kunnat framläggas om nytt lämpligare försöksfält. Det torde få ankomma på den blivande nya ledningen för den statliga försöksverksamheten att undersöka lämplig förläggning av försöksfält inom länet. Försöksfält torde böra organisatoriskt sett ansluta sig till försöksgård och kostnaderna för försöksverksamheten å fältet upptagas å försöksgårds stat. Så länge försök anordnades å Hagalunds försöksfält, som bestode av fastmarksjord och dessutom låge närmare Sunderbyn än Alträsks försöksgård, torde det vara naturligt att försöksfältet hänfördes till Sunderbyns försöksgård.

Kostnaderna för försöksverksamheten å Hagalunds försöksfält hade under år 1936 utgjort kronor 823: 24, vartill kommit resekostnader för tillsyn av försöken med kronor 58: 50.

Särskilda beräkningar hava av utredningsmannen uppgjorts rörande erforderliga anslag för försöksgårdsverksamheten i Norrbottens län efter statens övertagande av densamma. Dessa beräkningar, som utmynna i framställning om anslagsbehov för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 må anföras redan i detta sammanhang, enär de äro av betydelse för blivande jämförelse mellan anslagsbehov för kemisk-växtbiologiska anstaltens hittillsvarande arbetsuppgifter under olika organisationsformer:

I förut angiven plan för organisationen av försöksgårdsväsendet i Norrbottens län hade beräknats, att Alträsks och Sunderbyns försöksgårdar skulle

stå under gemensam ledning av en föreståndare i löneställningen B 24, samt att för anställande av assistent med tjänstgöring vid försöksgårdarna under vegetationsperioderna finge anvisas arvode å 4,200 kronor. Med hänsyn härtill föresloges, att från och med 1 januari 1939 i personalförteckningen för lantbrukshögskolan upptoges utöver eljest beräknad personal en försöksgårdsföreståndare i nämnd löneställning, samt att i högskolans stat för nästa budgetår beräknades *dels* för dennes avlöning under tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 kronor 4,257, beräknat efter ortsgrupp G och med iakttagande av minskning i avlöningsbelopp motsvarande avdrag enligt civila tjänstepensionsreglementet och allmänna familjepensionsreglementet, *dels* för avlöning under samma tid åt en assistent 2,100 kronor. Härtill komme kallortstillägg för den ordinarie tjänsten.

Beträffande omkostnaderna för försöksgårdarna har utredningsmannen erinrat, att lantbrukshögskolans styrelse med hänsyn till förevarande utredning rörande betingelserna för uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens arbetsuppgifter, ej ansett sig böra i anslagsäskanden för nästa budgetår upptaga anslagsberäkning för Alträsks försöksgård. Med hänsyn härtill har sådan beräkning ansetts böra göras av utredningsmannen för såväl Alträsks som Sunderbyns försöksgård. I anslutning härtill har utredningsmannen anfört följande.

Frånsett avlöningar åt försöksgårdsföreståndare och assistent, vilkas avlöningar föreslagits skola upptagas i lantbrukshögskolans avlöningsstat, uppstode för försöksgårdarna gemensamma kostnader för hyra av arbetslokaler i Luleå. Såsom förut nämnts kunde dessa erhållas i hushållningssällskapets fastighet i Luleå. Härvid beräknades ett rum åt föreståndaren, storlek 6.1 × 4.3 m, ett rum för assistent, tillika inrymmande bibliotek, 4.3 × 4.3 m, ett materialrum, 2.5 × 4.3 m, del i vindskontor, toalettrum, källare och garagebyggnad. Hyreskostnaden beräknades till 840 kronor om året. För värme, lyse och städning beräknades en kostnad av 250 kronor om året. Kostnad för bestridande av nödiga vaktmästargöromål kunde genom anlitande av hushållningssällskapets vaktmästare inskränkas till 400 kronor om året. För skrivmaterial, papper och trycksaker beräknades 350 kronor om året. Årskostnaden för telefonabonnemang utgjorde 110 och för samtalsavgifter omkring 200 kronor. För anskaffning och underhåll av kontorsinventarier torde böra upptagas 300 kronor. De sålunda beräknade årskostnaderna för de till försöksgårdarna hörande arbetslokalerna i Luleå utgjorde alltså sammanlagt 2,450 kronor. Utredningsmannen föresloge, att för ändamålet hälften av angivna beloppet eller, i runt tal, 1,250 kronor anvisades för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939.

Beträffande hittillsvarande inkomster och utgifter för *Alträsks* försöksgård, frånsett avlöningar till föreståndare och assistent, har utredningsmannen hänvisat till följande ur räkenskapssammandrag för år 1936 hämtade uppställning.

Inkomster.

Statsanslag	kronor	8,800: —	
Jordbruk och ladugård	»	4,307: 12	
Diverse inkomster	»	1,734: 97	kronor 14,842: 09

Utgifter.

Avlöningar	kronor	3,230: —	
Jordbruket	»	8,205: 23	
Ladugården	»	358: 37	
Inventarier och byggnader	»	544: 03	
Resor, skatter, försöksringar m. m.	»	2,935: 38	kronor 15,273: 01.

Posten »diverse inkomster» hade väsentligen inneburit gåvor av konstgödsel.

Den vid posten »avlöningar» angivna summan avsåge avlöning åt vid försöksgården anställd och där boende förman, under det att utgifterna för »jordbruket» i huvudsak hänförde sig till kostnader för annan arbetskraft. Förmannen åtnjöte förutom kontant lön fri bostad och 4 liter mjölk om dagen.

Utredningsmannen har vidare återgivit av anstaltsstyrelsen till Kungl. Maj:t ingiven anslagsberäkning avseende Alträsks försöksgård för ej blott den del av budgetåret, varunder försöksgården avses skola stå under anstaltens ledning, utan även för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939, då försöksgården förutsättes vara införlivad med det statliga försöksgårdssystemet. I denna anslagsberäkning upptages statsbidrag med 10,425 kronor.

Med ledning av tidigare års räkenskaper har undersökts, i vilken utsträckning beräknade omkostnader och uppbördsmedel fördela sig på olika halvår. Härvid har befunnits, att utgifterna under förra hälften av budgetåret äro avsevärt drygare än under senare hälften och att samtidigt inkomsterna äro mindre under förra hälften.

Orsakerna till dessa förhållanden vore väsentligen, att arbetskostnaderna vore störst under förra hälften, och att inkomsten av höförsäljning i huvudsak inflöte under senare hälften av budgetåret. Nettoutgiftens fördelning på olika budgetår hade av försöksledningen vid anstalten ansetts sammanhänga med tidpunkten för likvidering av inköpt konstgödsel, i det att om likviden därav skedde under senare hälften av budgetåret, dettas andel i nettoutgiften borde utgöra omkring 40 procent, men eljest allenast omkring 20 procent. Utredningsmannen saknade anledning att föreslå utgifts- och inkomststat för försöksgården för tid, varunder denna befunne sig under ledning av kemisk-växtbiologiska anstalten.

Beträffande tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939, då Alträsks försöksgård avses vara underställd lantbrukshögskolan, har utredningen för denna försöksgård upprättat följande anslagsberäkning:

Alträsks försöksgård.

Omkostnader.

1. Expenser			kronor 200
2. Övriga utgifter:			
a. Avlöningar till jordbrukspersonal m. m.	kronor	2,250	
b. Underhåll av byggnader	»	200	
c. Inköp och underhåll av inventarier	»	200	
d. Skatter och försäkringar	»	400	
e. Inköp av kraftfoder och melass	»	150	
f. Inköp av konstgödsel och kalk	»	2,300	

g. Inköp av utsäde	kronor	200	
h. Diverse utgifter för växtodlingen	»	100	
i. Diverse utgifter för husdjuren	»	200	
j. Resor Luleå—Alträsk	»	300	
k. Analyskostnader	»	300	
l. Diverse omkostnader för lanthushållningen samt oförutsedda utgifter	»	200	kronor 6,800
		Summa	kronor 7,000.

Särskilda uppbördsmedel.

a. av växtodling m. m.	kronor	1,600
b. av husdjursskötsel	»	850
Summa	kronor	2,450.

Sammandrag.

Omkostnader	kronor	7,000
Särskilda uppbördsmedel	»	2,450
Nettoutgift	kronor	4,550.

Utredningsmannen har vidare erinrat, att styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten i skrivelse till Kungl. Maj:t med anslagsäskanden för budgetåret 1938/1939 angivit beräknad nettoutgift för Sunderbyns försöksgård till 7,000 kronor enligt särskild specifikation. Beträffande beräknade utgifter har anmärkts, att kontant avlöning åt förmannen vid försöksgården, 3,072 kronor om året, ej belastade utgiftspost i specifikationen, utan inginge i anstaltens gemensamma utgiftspost för löner.

I betänkandet har föreslagits, att, så länge statlig försöksverksamhet utövas vid det Luleå stad tillhörande Hagalunds försöksfält, detta organisatoriskt sett bör anslutas till Sunderbyns försöksgård. Med hänsyn till de erinringar, som ansetts böra göras mot fältets lämplighet för försöksändamål, har en utveckling av verksamheten där ej synts böra tillrådas. För verksamhetens upprätthållande i ungefär samma utsträckning som nu ha för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 ansetts kunna beräknas i huvudsak följande särskilda utgifter:

Avlöningar till jordbrukspersonal	kronor	300
Inköp av gödselmedel	»	150
Inköp av utsäde	»	50
Diverse utgifter för växtodling	»	50
Resor	»	50
Summa	kronor	600.

Av växtodlingen kunde för samma tid påräknas inkomst med 50 kronor.

Vid beräkning av utgifter för Sunderbyns försöksgård för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 har i motsats mot nuvarande anordning avlöning åt förmannen ansetts böra inräknas i posten avlöningar till jordbrukspersonal m. m. Under förutsättning att verksamheten vid försöksgården under angivna tid bedrives på ungefär samma sätt som för närvarande och med iakttagande att omkostnader och uppbördsmedel avseende Hagalunds försöksfält upp-

tagas i beräkningen för försöksgården, har utredningsmannen beträffande denna försöksgård för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 upprättat följande anslagsberäkning:

Sunderbyns försöksgård.

Omkostnader.

1. Expenser			kronor	200
2. Övriga utgifter:				
a. Avlöningar till jordbrukspersonal m. m.	kronor	2,850		
b. Underhåll av byggnader	»	300		
c. Inköp och underhåll av inventarier	»	250		
d. Skatter och försäkringar	»	350		
e. Inköp av kraftfoder och melass	»	350		
f. Inköp av konstgödsel och kalk	»	1,450		
g. Inköp av utsäde	»	250		
h. Diverse utgifter för växtodlingen	»	150		
i. Diverse utgifter för husdjuren	»	400		
j. Resor Luleå—Sunderbyn m. m.	»	300		
k. Analyskostnader	»	300		
l. Diverse omkostnader för lanthushållningen samt oförutsedda utgifter	»	200	»	7,150
		Summa	kronor	7,350.

Särskilda uppbördsmedel.

a. av växtodling m. m.	kronor	250
b. av husdjursskötsel	»	1,750
Summa	kronor	2,000.

Sammandrag.

Omkostnader	kronor	7,350
Särskilda uppbördsmedel	»	2,000
Nettoutgift	kronor	5,350.

Utredningsmannen har betonat, att han funnit det ankomma på den blivande centrala försöksledningen att väcka förslag till förstärkta anslag för utvecklande eller omläggning av försöksverksamheten å ifrågavarande försöksgårdar, och i huvudsak förordat årsanslag till möjliggörande av försöksdrift å gårdarna i nuvarande omfattning.

Utöver förut angiven fast försöksverksamhet bedrives, såsom utredningsmannen framhållit, under kemisk-växtbiologiska anstaltens ledning sådan försöksverksamhet vid Norrbottens läns lantmannaskolor i Gran och Matarengi.

Skoljordbruket vid Gran upptager enligt utredningen i areal, bland annat, 14 hektar åker och 11.5 hektar bete och äng och vid Matarengi jordbruket, bland annat, 25 hektar åker och 2 hektar bete och äng.

Kostnaderna för de fasta försöksstationerna vid Grans och Matarengi lantmannaskolor uppgivas hava för år 1936 utgjort tillhopa 857 kronor 55 öre, vartill kommit resekostnader för tillsyn av försöken med 109 kronor 90 öre.

Vid bedömande av frågan om den framtida dispositionen av nu nämnda fasta försök har utredningsmannen erinrat, att riksdagen enligt förslag av

Kungl. Maj:t för budgetåret 1937/1938 anvisat 20,000 kronor till bidrag till fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor. Han har vidare anfört.

Denna medelstilldelning byggde på en genom styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet verkställd utredning angående medelsbehovet för ifrågavarande ändamål enligt vilken 18 à 20 försöksstationer vid dylika skolor borde träda i verksamhet under år 1937. I kungörelse den 21 maj 1937 (nr 240) hade Kungl. Maj:t med upphävande av kungörelsen den 3 december 1918 (nr 1008) angående anordnande av fast fältförsöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor förordnat, att för anordnande av fast försöksverksamhet på växtodlingens område finge enligt föreskrift och under ledning av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, i den mån anvisade medel därtill lämnade tillgång, vid statsunderstödd lantbruks- och lantmannaskola inrättas fast försöksstation för centralanstalten. På centralanstalten ankomme att träffa överenskommelse med vederbörande skola om inrättande av fast försöksverksamhet vid skolan. För här avsedd försöksverksamhet ägde skola åtnjuta bidrag av statsmedel med högst följande belopp, nämligen dels ett grundbelopp av femtio kronor för varje fältförsök, dels ett tilläggsbelopp av två kronor femtio öre för varje i sådant försök ingående parcell. Kungörelsen innehölle därutöver åtskilliga villkor för statsbidrags åtnjutande.

Enligt utredningsmannens mening vore det av stor vikt att skoljordbruken vid Norrbottens läns lantmannaskolor begagnades för försöksverksamhet. Med hänsyn till försökens planläggning och kontroll samt deras utnyttjande för iakttagelser av mera allmänt intresse, torde det vara ändamålsenligast att dessa hittills av kemisk-växtbiologiska anstalten ledda försök från och med år 1939, då den allmänna nyorganisationen av försöksväsendet på jordbruksområdet trädde i tillämpning, inordnades i det statliga försöksstationsväsen, som reglerades av berörda kungörelse den 21 maj 1937. Då enligt vad utredningsmannen inhämtat hittills anslaget belopp för försöksstationer i huvudsak tagits i anspråk för ifrågavarande verksamhet vid lantbruks- och lantmannaskolor i andra län än Norrbottens län, torde bliva erforderligt att för möjliggörande av avtal om sådan verksamhet vid Norrbottens län tillhörande lantmannaskolor ett något ökat belopp anvisades till försöksstationsverksamheten. Centralanstalten beräknade för närvarande, att statsbidragen till skolorna för försöksverksamheten under kalenderåret utbetalades under senare delen av samma kalenderår. Enär motsvarande förfaringssätt torde komma att tillämpas tillsvidare och även under budgetåret 1939/1940, då ledningen av ifrågavarande verksamhet beräknades hava övertagits av den nya med anknytning till lantbrukshögskolan avsedda försöksorganisationen, erfordrades emellertid ej för budgetåret 1938/1939 ökat statsbidrag till fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor.

Utredningsmannen, som sålunda föreslagit, att försöksverksamheten vid skoljordbruken inordnas i det statliga försöksstationsväsen, som regleras av Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 maj 1937 (nr 240), har förutsatt, att försöksverksamheten vid ifrågavarande skolor enligt de i nämnda kungörelse angivna grunder säkerställes genom principbeslut vid innevarande års riksdag samt att från och med budgetåret 1939/1940 beräkning av anslag sker med hänsyn till möjligheten att åvägabringa sådan försöksverksamhet jämväl vid dessa skolor.

Beträffande den lokala fältförsöksverksamheten i Norrbottens län har utredningsmannen erinrat, att den direkta skötseln därav handhaves av hushållningssällskapets konsulenter, men att bearbetning och tolkning av försöksresultaten samt dessas publicering ombesörjts av kemisk-växtbiologiska anstalten. Kostnaderna hava enligt utredningsmannen under år 1936 utgjort omkring 4,400 kronor, oberäknat försöksresultatens publicering. Utredningsmannen anför vidare:

Riksdagen hade efter förslag av Kungl. Maj:t för budgetåret 1937/1938 anvisat anslag till bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. med 129,000 kronor. Enligt kungörelse den 21 maj 1937 (nr 239) hade Kungl. Maj:t förordnat, att den med statsmedel understödda lokala gödslings- och sortförsöksverksamheten skulle stå under ledning och kontroll av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet. Hushållningssällskap finge enligt kungörelsen för anordnande genom hushållningssällskapet självt eller särskilda försöksringar för gödslings- och sortförsök åtnjuta bidrag av statsmedel med följande belopp, nämligen för lokalt gödslingsförsök, däri inbegripet kalkningsförsök eller annat jämförbart fältförsök, högst tjugu kronor samt för lokalt sortförsök högst trettio kronor. Därutöver finge av statsmedel utgå bidrag för inköp av enligt centralanstaltens anvisningar anskaffade, för gödslingsförsöken erforderliga konstgödselmedel. Åtskilliga villkor för åtnjutande av ifrågavarande bidrag vore föreskrivna i kungörelsen.

För Norrbottens läns hushållningssällskap hade, efter ansökan, av Kungl. Maj:t beräknats statsbidrag av ifrågavarande medel med tillhopa 2,120 kronor. Därjämte hade av ifrågavarande anslag till hushållningssällskapet beviljats bidrag till inköp av konstgödsel med 600 kronor.

De lokala försöken inom Norrbottens län hade sålunda redan på samma sätt, som gällde för landet i dess helhet underställts den centrala statliga försöksverksamhetens ledning. Ifrågavarande försöks tolkning och försöksresultatens publicering skedde även för innevarande år genom kemisk-växtbiologiska anstalten, men dessa åtgöranden ägde allenast övergångskaraktär.

Utredningsmannen har förutsatt, att uppgifter rörande lokala fältförsök för framtiden underställas den centrala statliga försöksverksamhetens ledning.

I Kungl. Maj:ts berörda kungörelse angående statsbidrag till lokala gödslings- och sortförsök har, såsom utredningsmannen erinrar, föreskrivits, att inom varje hushållningssällskaps område, där sådan statsunderstödd försöksverksamhet bedrives, skall finnas en av hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedd försökskommitté med uppgift att främja ändamålsenlig organisation, förståndig planläggning och gott handhavande av försöksverksamheten inom området. Utredningsmannen förordar, att denna kommitté må tillerkännas vissa särskilda uppgifter rörande den fasta försöksverksamheten. Han anför härom följande:

Då försöksverksamheten inom Norrbottens län under lång följd av år bedrivits under ledning eller tillsyn av kemisk-växtbiologiska anstalten samt den enhetliga lokala tillsynen över försöksverksamhetens olika grenar inom orten ansetts vara till fördel för försöksverksamheten, hade övervägts, huruvida icke den enligt nyssnämnda kungörelse för den lokala gödslings- och sortförsöksverksamheten inom Norrbottens län avsedda försökskommittén lämpligen kunde utöver sin egentliga uppgift tillerkännas befogenhet att hos

den statliga försöksverksamhetens ledning väcka förslag rörande planläggning och handhavande av den fasta försöksverksamheten i länet. En sådan anordning, vilken även av kemisk-växtbiologiska anstaltens styrelse och Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott betraktades som en viktig angelägenhet, syntes ägnad att stimulera intresset inom orten för försöksproblemen och att tillföra försöksledningen nyttiga uppslag och erfarenhetsrön. Med hänsyn härtill förordade utredningsmannen, att berörda förslagsställande befogenhet tillerkändes ifrågavarande försökskommitté genom bestämmelser utfärdade av Kungl. Maj:t. Härvid förutsattes att i försökskommittén inginge föreståndaren för länets försöksgårdar. Vidare ansåges synnerligen lämpligt, om i sådan nämnd insattes försöksledare vid försöksstation i länet samt representanter för kemisk analysverksamhet och frökontroll.

I avseende å den vid kemisk-växtbiologiska anstalten bedrivna kemiska analysverksamheten har jag vid behandlingen av ärendet angående den kemiska analys- och kontrollverksamheten för jordbrukets behov redogjort för utredningsmannens förslag samt för de i anledning därav avgivna yttrandena. Jag torde här allenast böra angiva, att i betänkandet förordats inrättande i Luleå av fristående kemisk station med årligt statsunderstöd av 6,000 kronor, varjämte föreslagits statligt utrustningslån till anstalten å 10,000 kronor.

Utredningsmannen har vidare diskuterat förutsättningarna för fortsatt upprätthållande av frökontrollanstalt i Luleå efter ifrågasatt nedläggande av kemisk-växtbiologiska anstalten. Han har därvid erinrat, att till frökontrollanstalten utgår särskilt understöd av statsmedel, och att för denna anstalt föras särskilda räkenskaper, men att densamma likväl är starkt anknuten till kemisk-växtbiologiska anstalten.

Styrelsen för frökontrollanstalten bestode av samma personer som de för kemisk-växtbiologiska anstalten utsedda styrelseledamöterna. Föreståndaren för sistnämnda anstalt vore föreståndare jämväl för frökontrollanstalten. Där anställd assistent innehade tillika befattning vid kemisk-växtbiologiska anstalten. Frökontrollanstaltens lokaler vore belägna i Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsbyggnad i samband med kemisk-växtbiologiska anstaltens lokaler.

Frökontrollanstaltens ekonomiska ställning framginge av följande räkenskapssammandrag för år 1935/1936.

Inkomster.

Anslag av staten	kronor	1,000: —		
Anslag av landstinget	»	600: —		
Anslag av hushållningssällskapet	»	800: —	kronor	2,400: —
Analysavgifter			»	1,743: 33
Diverse inkomster			»	44: 27
		Summa	kronor	4,187: 60.

Utgifter.

Avlöning åt föreståndare	kronor	—: —		
Avlöning åt assistent	»	1,500: —		
Avlöning åt extra biträden	»	760: 70		
Avlöning åt vaktmästare	»	200: —	kronor	2,460: 70

Pensionsavgift	kronor	20: —
Lokal med värme, lyse och städning	»	750: —
Apparater och förbrukningsartiklar	»	663: 65
Diverse utgifter	»	157: 50
Årets överskott	»	135: 75
	Summa kronor	4,187: 60.

Utredningsmannen har beträffande den allmänna organisationen av frökontrollväsendet i korthet anfört följande.

Undersökningar av utsädesvaror genom statens organ utövades av statens centrala frökontrollanstalt. Därjämte funnes frökontrollverksamhet anordnad vid sex av staten understödda lokala anstalter. Dessa vore belägna i Linköping, Skara, Örebro, Härnösand, Torsta i Jämtlands län samt i Luleå. Statsunderstödet utginge med 1,000 kronor till var och en av de lokala anstalterna. Som villkor för erhållande av statsbidrag skulle enligt Kungl. Maj:ts kungörelse den 18 juni 1926 (nr 260) gälla, bland annat, att det eller de hushållningssällskap eller landsting, inom vilkas områden lokal frökontrollanstalt skulle hava sin huvudsakliga verksamhet, vart för sig eller i förening skulle förbinda sig att lämna anstalten kontant understöd med minst samma belopp som det sökta statsbidraget, att till anstaltens förfogande ställdes lämplig lokal och tidsenlig utrustning, samt att anstaltens verksamhet bedreves i enlighet med för dylik anstalt gällande av Kungl. Maj:t fastställt reglemente. Gällande reglemente den 18 juni 1926 (nr 259) innehölle beträffande personalorganisationen, att vid anstalt skall vara anställd en föreståndare och, om så erfordrades, en assistent samt i mån av behov erforderligt antal frökontrollbiträden.

För frökontrollanstaltens i Norrbottens län vidkommande har analysfrekvensen samt anstaltens inkomst av fröanalyser under senaste 10-årsperiod angivits i följande uppställning:

År	Analyser för						Summa prov	Analysinkomster
	Jordbruk.	% av samtl.	Frö-handl.	% av samtl.	Andra	% av samtl.		Kr.
1936/37	675	76	53	6	158	18	886	2,113: 50
1935/36	492	72	72	10.5	121	17.5	685	1,743: 33
1934/35	407	77	68	13	51	10	526	1,537: 50
1933/34	228	60	51	13	102	27	381	1,014: —
1932/33	278	67	19	4.5	117	28.5	414	1,112: 50
1931/32	382	76	7	1	115	23	504	967: 25
1930/31	467	76	21	3	129	21	617	1,526: 25
1929/30	343	76	23	5	84	19	450	673: 50
1928/29	1,746	92	19	1	124	7	1,889	2,343: 15
1927/28	648	73.5	7	1	226	25.5	881	1,338: —
Summa	5,666		340		1,227		7,233	14,368: 98
Medeltal för 10 år	566	78	34	5	123	17	723	1,437

Utredningsmannen har härefter anfört följande:

En påfallande ojämnhet i siffrorna för de första åren av 10-årsperioden kunde utläsas av uppställningen. Det stora antalet prov 1928/29 uppgåves

hava berott på, att sommaren 1928 i Norrbotten varit så kall och våt, att jordbrukarna i allmänhet vore osäkra om användbarheten av sitt utsäde. Vid kontrollen hade även all havre befunnits oduglig liksom en stor del av kornet samt praktiskt taget allt vallväxtfrö. Det stora antalet prov under nämnda år förde emellertid med sig, att hushållningssällskapet, som förut lämnat anslag till helt avgiftsfria analyser, sett sig nödsakat inskränka anslaget för detta ändamål. Detta, liksom det förhållandet att all vallväxtfröodling genom två somrars synnerligen dåliga väderlek lidit stor skada, hade medfört, att antalet prov hastigt sjunkit. De senare årens stadiga ökning i analysfrekvensen finge anses häntyda särskilt på en stegring av vallfröodlingen inom länet.

De anförda siffrorna kunde icke sägas angiva tillvaron av någon mera betydande frökontrollverksamhet vid anstalten. Analysinkomsterna vore små. Det kunde givetvis diskuteras, huruvida ej frökontrollverksamheten för Norrbottens läns vidkommande borde omhändertagas av statens centrala frökontrollanstalt och uppsamlingsställen för fröprovens mottagande och befordrande till sistnämnda anstalt anordnas. Arbetet vid den centrala frökontrollanstalten skulle endast i relativt ringa mån tyngas av de analyser, som för närvarande utfördes vid ifrågavarande lokala frökontrollanstalt. Säkerligen kunde en större grad av noggrannhet i avseende å analysresultat förutsättas vid den centrala anstalten med dess överlägsna resurser. Ur dessa synpunkter skulle måhända en centralisering av frökontrollen synas böra förordas.

Å andra sidan talade starka skäl för bibehållandet i Norrbottens län av en lokal frökontrollanstalt. Enligt tillgängliga sammanställningar för de senaste åren utgjordes Norrbottens läns frökontrollanstalts klientel till 71 procent av jordbrukare, under det att antalet från fröhandlare insända prov utgjorde allenast 10.5 procent. Det vore vid sådant förhållande uppenbart, att man måste fästa stor vikt vid den inverkan på analysfrekvensen från odlarnas sida, som en eventuell omläggning av kontrollverksamheten skulle medföra. Härvid finge framhållas, att fröer, som producerats i sydligare delar av landet, i härdighet visat sig starkt underlägsna de inom Norrbottens län frambragta fröerna. Tillgången på inhemska fröer vore emellertid för närvarande otillräcklig. Det vore därför av största betydelse för det norrländska jordbruket, att den egna fröodlingen stimulerades, så att detta jordbruk kunde i erforderlig utsträckning förses med ett för klimatet lämpligt frömaterial, men jämsides härmed måste tillses, att detta material för höjande av dess kvalitet så långt möjligt underkastades en fortlöpande kontroll. Åtgärder, som kunde äventyra beståndet och utvecklingen av en sådan kontroll, borde ej vidtagas.

Med hjälp av de av 1937 års riksdag anvisade medlen till särskilda stödåtgärder för det norrländska jordbruket ämnade hushållningssällskapet, enligt vad utredningen inhämtat, igångsätta en intensiv propaganda för ökad och rationaliserad fröodling. Som ett led i denna propaganda vore tänkt, att fröutställningar och premieringar av framgångsrika fröodlare skulle anordnas. Bearbetning och bedömning av frömaterialet vore avsett att ske vid frökontrollanstalten i Luleå. Hushållningssällskapets fröodlingsnämnd, vars arbetsmöjligheter ökades genom berörda anslag, vilket väl finge beräknas komma att under ett antal år i viss utsträckning upprepas, stode i sitt arbete i nära samverkan med frökontrollanstalten. Genom anstalten erhölle nämnden överblick över de olika länsdelarnas fröodling och upplysningar angående fröodlingarnas värde enligt gjorda analyser.

Även för Norrbottens lantmannaförbund, vilket, bland annat, hade till uppgift att förse jordbrukarna med lämpliga fröer, hade tillvaron av en lokal frökontrollanstalt ägt stor betydelse. Förbundet sökte i första hand anskaffa det för Norrbottens odlingsförhållanden mest tjänliga frömaterialet och hän-

vände sig därvid till frökontrollanstalten, som enligt bemyndigande av jordbrukare, vilkas fröer undersökts, meddelade undersökningarnas resultat. Frökontrollanstalten kunde därigenom lämna anvisningar på för odling lämpliga stammar inom länet och även på sådant sätt tjäna fröodlingsintresset.

För upprätthållandet av kännedomen om förefintliga möjligheter till kontroll och av intresset därför bland enskilda jordbrukare torde tillvaron av lokal frökontrollanstalt vara av största betydelse. Proven avlämnades och hämtades i mycket stor utsträckning vid personliga besök å anstalten av odlarna själva. Dessa komme därvid i tillfälle att med anstaltens personal diskutera fröernas olika värde och medlen till höjning av kvaliteterna. Elever vid lantmannaskolorna i länet besökte anstalten och toge kännedom om dess verksamhet.

Utredningsmannen har vidare anfört, att intresset för bibehållandet av länets frökontrollanstalt inom hushållningssällskapet är synnerligen stort, och att svårigheter icke anses möta för erhållande av tillräckliga anslag från hushållningssällskap och landsting utöver statsbidraget för verksamhetens fortbestånd. En företagen överslagsberäkning har, enligt vad utredningsmannen upplyser, givit vid handen, att driften av frökontrollanstalten efter ett nedläggande av kemisk-växtbiologiska anstalten ej behöver medföra mera betydande ökning av kostnaderna i förhållande till de nuvarande.

Med hänsyn till anförda omständigheter och med understrykande av det värde för växtodlingen, särskilt under nu planlagda statliga åtgärder för upphjälpande av det norrländska jordbruket, en till Luleå förlagd frökontrollanstalt anses medföra, uttalar sig utredningsmannen bestämt för, att statsanslag med hittills utgående belopp ställes till förfogande för driften av denna anstalt även efter en förutsatt omläggning av de arbetsuppgifter, som nu handhavas av kemisk-växtbiologiska anstalten.

I betänkandet ha vissa jämförelser gjorts mellan årskostnader under olika driftsformer. Utredningsmannen har framhållit att han ansett sig böra framlägga sådana jämförelser, även om de kunna anses schematiska och icke i alla avseenden fullt adekvata. Han har ytterligare understrukit, att hänsyn givetvis ej kunnat av honom tagas till de anspråk i avseende å försöksverksamheten, som av den blivande statliga försöksledningen må finnas befogade.

Jämförelserna avse statens årskostnader för i huvudsak motsvarande verksamhet som vid den kemisk-växtbiologiska anstalten bedrivna, *dels* under nuvarande organisationsform, *dels* under förutsättning att från anstaltens verksamhet enligt statsmakternas beslut år 1936 avskiljes allenast Alträsks försöksgård, *dels* under förutsättning att den i det föregående föreslagna organisationen genomföres. Kostnaderna anföras i avrundade tal.

Nuvarande organisation.

1) Statsbidrag till kemisk-växtbiologiska anstalten för budgetåret 1937/1938	kronor	38,000
2) Statsbidrag till lokal försöksverksamhet för samma budgetår. (Upptages här, ehuru anslaget utbetalas till hushållningssällskapet.)	»	2,700
Summa	kronor	40,700.

Organisation förutsättande statens övertagande av allenast Alträsks försöksgård.

1) Statsbidrag till kemisk-växtbiologiska anstalten, frånräknat för Alträsk beräknat bidrag	kronor	29,100
2) Statsbidrag till lokal försöksverksamhet enligt 2 ovan	»	2,700
3) Avlöning till föreståndare för Alträsks försöksgård, oberäknat kallortstillägg och dyrortstillägg	»	8,500
4) Arbetslokaler i Luleå för försöksgårdsföreståndaren	»	2,000
5) Nettoutgift för Alträsks försöksgård	»	11,000
Summa	kronor	53,300.

Organisation enligt utredningsmannens förslag.

1) Avlöningar till försöksgårdsföreståndare och assistent, oberäknat kallorts- och dyrtidstillägg	kronor	12,700		
2) Arbetslokaler i Luleå	»	2,400		
3) Nettoutgift för Alträsks försöksgård	»	11,000		
4) Nettoutgift för Sunderbyns försöksgård jämte försöksfältet vid Hagalund	»	12,000	kronor	38,100
5) Statsbidrag till försöksstationer			»	2,000
6) Statsbidrag till lokal försöksverksamhet enligt 2 ovan			»	2,700
7) Statsbidrag till kemisk station			»	6,000
Summa			kronor	48,800.

Utredningsmannen har vidare anfört:

Det förordade förslaget torde alltså ställa sig ekonomiskt gynnsammare för staten än den organisation, som skulle erhållas efter statens övertagande av allenast Alträsks försöksgård, men utan förändring i huvudsak av kemisk-växtbiologiska anstaltens övriga uppgifter. Härjämte finge anmärkas, att hushållningssällskapet och landstinget i Norrbottens län lämnade bidrag till kemisk-växtbiologiska anstalten med omkring 18,000 kronor om året, under det att enligt utredningsmannens förslag från dessa anslagsgivare ej beräknades högre årsanslag till anstaltsverksamhet än 9,800 kronor, vilket bidragsbelopp beräknats bliva erforderligt för drift av kemisk station.

Ovanstående beräkningar avsåge ej anslagsbehov för frökontrollanstalten i Luleå, som vore en ur anslagssynpunkt fristående institution. Efter kemisk-växtbiologiska anstaltens nedläggande torde emellertid frökontrollanstalten komma i behov av något starkare stöd av lokala bidragsgivare.

Yttranden.

Då, såsom jag förut erinrat, utredningsmannens förslag om inrättande av fristående lantbrukskemisk station i Luleå behandlats i samband med frågan angående den kemiska analys- och kontrollverksamheten för jordbrukets behov, beröras ej här inkomna yttranden i vad de angå nämnda förslag.

Beträffande yttrandena i övrigt hava invändningar ej framställts mot grunderna för föreslagen uppdelning av kemisk-växtbiologiska anstaltens arbetsuppgifter. Icke i något yttrande förordas att statsunderstöd till anstalten skall utgå från och med den 1 januari 1939. I avseende å vissa detaljer hava särskilda uttalanden gjorts av de över betänkandet hörda.

Beträffande föreslagen avlöning till föreståndaren vid Sunderbyns och Alträsks försöksgårdar har *statskontoret* anfört, att till dess ytterligare erfarenhet vunnits angående den lämpligaste organisationen av den statliga försöksverksamheten i Norrbottens län, föreståndaren bör erhålla anställning som tjänsteman å extra stat i 24:e lönegraden.

Över driftkostnadsberäkningarna har statskontoret och styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten yttrat sig.

Statskontoret har härom anfört, att dessa kostnader i huvudsak undandraga sig statskontorets bedömande, men att ämbetsverket ansett sig böra ifrågasätta om tillräcklig anledning förefinnes för statsverket att vidmakthålla den fasta försöksverksamheten å Hagalunds försöksfält, vilket i organisatoriskt hänseende avsetts att hänföras under Sunderbyn. Av utredningen har ansetts framgå att värdet av denna försöksverksamhet är synnerligen ringa, varjämte påpekats att dessa försök beräknats draga en årlig kostnad av närmare 1,000 kronor.

Lantbruksstyrelsen har erinrat, att styrelsen i skrivelse den 31 augusti 1937 med förslag till anslagsäskanden inom styrelsens förvaltningsområde vid bedömande av behovet av statsbidrag till Alträsks försöksgård för tiden 1 juli—31 december 1938 utgått från det för budgetåret 1937/1938 anvisade statsbidraget till denna försöksgård, 8,900 kronor, och beräknat att 80 procent härav eller 7,100 kronor skulle erfordras för sagda halvår.

Utgifterna under första hälften av budgetåret torde nämligen vara avsevärt större än under dess senare hälft, samtidigt som inkomsterna vore mindre, enär höförsäljningsmedlen inflöte först under senare hälften av budgetåret. Då enligt 1937 års riksdags beslut förefintlig varubehållning av 1938 års skörd utan ersättning skulle överlämnas till staten vid dess förutsatta övertagande av ifrågavarande försöksgård den 1 januari 1939, skulle enligt ovannämnda beräkningsgrunder statsbidraget för tiden 1 januari—30 juni 1939 kunna begränsas till 1,800 kronor, enär inkomsterna av förenämnda höförsäljning i så fall skulle tillfalla staten. Då emellertid vissa ekonomiska svårigheter skulle kunna uppstå under första halvåret efter försöksgårdens överlämnande i ny ägo, om statsbidraget begränsades så starkt som till 1,800 kronor, ansåge lantbruksstyrelsen sig icke böra göra något yrkande i nu antydd riktning. Lantbruksstyrelsen hade för övrigt intet att erinra mot här föreslagna statsbidrag till ifrågavarande försöksgårdar och försöksfält.

Kemisk-växtbiologiska anstaltens styrelse har anfört att de av utredningsmannen beräknade årskostnaderna synts något för låga.

Sålunda utgjorde för närvarande kostnaden för telefonabonnemang 180 kronor och för samtalsavgifter 200 kronor eller tillhopa 380 kronor om året. Någon minskning av denna utgift kunde efter omorganisationen knappast komma i fråga. Till inköp av böcker samt prenumeration och bindning av tidskrifter hade intet särskilt anslag upptagits i det framlagda förslaget. Det måste anses vara av största betydelse, att försöksgårdsledningen sattes i stånd att taga del av utkommande facklitteratur, och att denna för framtiden så bevarades, att den kunde tjäna institutionerna till stöd i deras arbete. För detta ändamål torde böra beräknas 200 kronor om året. Slutligen syn-

tes det ofrånkomligt, att det i överensstämmelse med andra liknande institutioner här beräknades ett visst årligt anslag för täckande av oförutsedda utgifter, förslagsvis 250 kronor. Enligt de av styrelsen ovan framförda synpunkterna borde årskostnaderna för försöksgårdarnas arbetslokaler i Luleå beräknas till 2,970 kronor, varför för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 i runt tal 1,500 kronor skulle behövas.

Beträffande förslaget om anordningen av fasta försöksstationer vid vissa skoljordbruk har *Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott* framhållit, att länets hushållningssällskap har för avsikt att snarast möjligt inrätta en lantbruksskola å Björkfors egendom inom Neder-Kalix socken, samt att vissa statsbidrag beviljats för ändamålet. Utskottet har funnit det synnerligen angeläget, att vid beräkning av anslag för försöksstationsverksamheten hänsyn tages till behovet av försöksstation även vid nu nämnda lantbruksskola.

Särskilda uttalanden rörande fortsatt statsunderstöd till frökontrollanstalt i Luleå ha gjorts av statskontoret, lantbruksstyrelsen, statens centrala frökontrollanstalt, Norrbottens läns landsting samt styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten. Ur dessa yttranden må återgivas följande.

Statskontoret har ansett sig icke böra motsätta sig att statsbidrag tillsvidare beräknas med 1,000 kronor årligen till upprätthållande av en frökontrollstation i Luleå.

Lantbruksstyrelsen har anfört, att frökontrollanstaltens verksamhet enligt vad utredningsmannen konstaterat har ganska liten omfattning.

Det kunde därför, såsom utredningsmannen framhölle ifrågasättas om icke denna verksamhet utan större olägenheter skulle kunna övertagas av statens centrala frökontrollanstalt och uppsamlingsställen för mottagande och befordrande av fröprov till sistnämnda anstalt anordnas. Då emellertid ifrågavarande lokala frökontrollanstalts klientel till allra största delen utgjordes av jordbrukare och den producerade frövarans kvalitet vore starkt beroende av väderleksförhållandena under växttiden, syntes en lokal frökontrollanstalt i övre Norrland med dess speciella klimatförhållanden kunna vara befogad. Intresset för kontrollerad frövara kunde nämligen tänkas avtaga, om en lokal frökontrollanstalt icke funnes, till men för det norrländska jordbruket, vilket vore i behov av egna fröodlingar, som kunde förse detsamma med för klimatet lämpligt frömaterial. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därför — trots sin tveksamhet om lämpligheten av ett upprätthållande i allmänhet av lokala frökontrollanstalter vid sidan av statens centrala frökontrollanstalt eventuellt med lokala filialer — böra tillstyrka bifall till föreliggande förslag.

Statens centrala frökontrollanstalt har betonat att det är av största vikt, att den officiella kontrollen över utsädesvaror verkar fullt likformigt och i alla avseenden enhetligt.

Detta vore endast möjligt under förutsättning att denna verksamhet bildade en fast organisatorisk enhet, d. v. s. med andra ord, att den omhänderhades av statens eget organ, statens centrala frökontrollanstalt, analogt med vad fallet vore i våra grannländer. Till det centrala organet kunde sedan vara knutna en eller eventuellt ett par filialer. Ett dylikt system hade dock

ännu ej blivit fullt genomfört i vårt land. Visserligen hade centrala frökontrollanstalten sedan 10 år tillbaka en filial i Skåne, men för övrigt bedreves dylik verksamhet av 6 jämförelsevis fristående statsunderstödda frökontrollanstalter, vilka sistnämnda endast finge verkställa vissa kontrollåtgärder och vilkas sammanlagda analys- och plomberingsverksamhet ej uppginge till hälften av den centrala anstaltens.

Det torde emellertid på intet sätt vara tillrådligt att förorda inrättandet i Luleå av en filial utav den centrala frökontrollanstalten, enär en dylik filial skulle för statsverket medföra alltför stora kostnader i förhållande till omfattningen av den verksamhet, som skulle kunna påräknas. Vid frökontrollanstalten i Luleå hade nämligen i genomsnitt för de senaste 5 åren, 1932/33—1936/37, i medeltal per år blott 578 prov blivit undersökta. Kostnaderna härför hade i genomsnitt per år uppgått till cirka 3,870 kronor, oaktat någon del av föreståndarens lön ej upptagits i nämnda belopp. Detta innebure alltså en kostnad av ungefär 6 kronor 85 öre för varje analys. Omkostnaderna för en filial av centrala frökontrollanstalten endast för Norrbottens län skulle naturligtvis bliva högst avsevärt högre, även om en enda statstjänsteman med biträde av tillfällig arbetskraft skulle kunna handhava hela verksamheten. Något annorlunda skulle saken emellertid säkerligen ställa sig om de tre nu i Norrland verkande frökontrollanstalterna, Torsta, Härnösand och Luleå, ersattes med en filial av anfört slag, förlagd till lämplig plats. Ett dylikt förslag kunde mycket väl inom en snar framtid bliva aktuellt, om den föreslagna indragningen av kemiska stationen i Härnösand, till vilken därvarande frökontrollanstalt vore knuten, komme till stånd.

För Norrbottens vidkommande skulle frökontrollverksamheten enklast och billigast kunna ordnas genom att därvarande hushållningssällskap på lämpliga platser inom länet anordnade uppsamlingsplatser, där jordbrukare kunde inlämna analysprov och få dem insända till centrala frökontrollanstalten, vilken sedermera i sin tur översände analysbevisen direkt till vederbörande uppdragsgivare. Genom en dylik anordning skulle analyskostnaderna under nyss anförda 5-årsperiod endast uppgå till cirka 1,500 kronor i medeltal per år eller till cirka 2 kronor 60 öre per prov mot förut anförda 6 kronor 85 öre. För centrala frökontrollanstalten skulle en av det anförda föranledd ökning av verksamheten ej innebära några som helst svårigheter, vilket torde vara lätt att förstå vid ett omnämnande av att under högsäsong inkommer till anstalten ofta under 3 à 4 dagar ett lika stort provantal som analyseras vid Luleå-anstalten under hela året.

Det anförda förslaget innebure tvivelsutan den enklaste och mest rationella lösningen av frökontrollverksamhetens organisation i Norrbottens län. Visserligen anfördes i betänkandet en del motiv för bibehållande av en frökontrollanstalt därstädes, men dessa motiv kunde ej tillmätas någon som helst avgörande betydelse. Då det emellertid torde vara lämpligast att, såsom förut berörts, i ett sammanhang ordna frökontrollspörsmålet för hela Norrland, syntes det på sakens nuvarande ståndpunkt kunna medgivas, att under vissa förutsättningar en viss frökontrollverksamhet *tillsvidare* upprätthölles vid en till Luleå förlagd frökontrollanstalt. Förutsättningen härför måste emellertid av kostnadshänsyn vara, att saken ordnades på ett i förhållande till verksamhetens obetydliga omfattning lämpligt sätt. Av denna anledning vore det nödvändigt, att en dylik frökontrollanstalt finge disponera erforderliga utrymmen i de lokaler, i vilka den föreslagna kemiska stationen skulle inrymmas, samt att analysarbetena endast omhänderhades av en assistent och att alltså ej någon föreståndare för anstalten anställdes. För erhållande av statsbidrag stötte emellertid en anordning av sistnämnda slag på vissa svårigheter, enär härför enligt gällande reglemente

för statsunderstödda frökontrollanstalter (Sv. författningssamling nr 259/1926) fordrades, att vid varje dylik anstalt skulle finnas en föreståndare med av lantbruksstyrelsen godkänd kompetens. Hittills hade kemisk-växtbiologiska anstaltens föreståndare varit föreståndare jämväl för frökontrollanstalten, men fortsättningsvis kunde man omöjligen förutsätta, att föreståndaren för den kemiska stationen skall kunna besitta dylik kompetens. Då emellertid frökontrollanstaltens verksamhet, som hittills huvudsakligast komme att omfatta vägledande analyser för jordbrukare, och då statsplombering mycket sällan förekomme, torde detta spörsmål med Kungl. Maj:ts medgivande kunna ordnas så, att ansvaret för sagda analysverksamhet åvilade en assistent, vars kompetens i berörda hänseende skulle vitsordas av lantbruksstyrelsen, men att vid anstalten statsplombering ej finge verkställas. Skulle dylik kontrollåtgärd i enstaka fall påfordras, skulle anstalten vara skyldig att hänvisa vederbörande till centrala frökontrollanstalten.

Norrbottens läns landstings förvaltningsutskott och *styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten* ha båda understrukit behovet av frökontrollanstalt i Luleå. Styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten har anfört i huvudsak följande:

Till vad av utredningsmannen anförts för fortsatt upprätthållande av länets frökontrollanstalt finge styrelsen lämna sitt livligaste instämmande. Den besparing staten skulle göra på ett nedläggande av denna anstalt torde bliva synnerligen obetydlig. Skillnaderna i noggrannhet på de analysresultat, som kunde erhållas vid den centrala frökontrollanstalten, och resultaten från härvarande anstalt vore med visshet icke så stora, att de kunde tillmätas någon som helst praktisk betydelse. Som redan i betänkandet framhållits talade mångdubbelt starkare skäl för ett fortsatt uppehållande av frökontrollanstaltens verksamhet med statsbidrag. Med sin intima kännedom om de lokala förhållandena tvekade icke styrelsen att förklara, att ett eventuellt nedläggande av anstalten skulle få katastrofala följder för länets fröodling.

Departementschefen.

I det förslag till proposition angående den kemiska analys- och kontrollverksamheten, som samtidigt härmed framlägges, behandlas, bland annat, utredningsmannens förslag om inrättande från och med den 1 januari 1939 av en fristående kemisk station. Såsom framgår av propositionsförslaget biträdes där utredningsmannens förslag i nu berörda hänseende.

Jag ämnar i en följande avdelning väcka förslag om förvärvande för statens räkning av kemisk-växtbiologiska anstalten tillhöriga Sunderbyns försöksgård. Vid bifall härtill möjliggöres att denna försöksgård och Alträsks försöksgård, vilken enligt förut omnämnda åren 1936 och 1937 av riksdagen fattade beslut skall från och med den 1 januari 1939 införlivas med det statliga försöksgårdssystemet, drivas under gemensam föreståndares ledning. Såsom torde framgå av utredningen tillgodoses härigenom försöksverksamhetens intresse att i övre Norrland äga tillgång till gårdar för försök på såväl fastmark som myrmark. Utredningsmannen har framhållit, att det av kemisk-växtbiologiska anstalten för försök brukade, av Luleå stad upplåtna Hagalunds försöksfält, av olika angivna skäl ansetts mindre väl ägnat för sitt ändamål, men förordat att anslag tillsvidare lämnas till uppehållande av försöksverksamheten vid fältet i avvaktan på anskaffan-

det av fält av lämpligare beskaffenhet. Då försöksledningen torde böra beredas rådrum att avveckla försöksverksamheten vid detta fält, förordar jag att anslag för nästa budgetår anvisas för ändamålet. Det torde emellertid få förväntas, att blivande försöksledning så snart ske kan inkommer med det förslag till ändrad anordning i berörda hänseende, som synes vara av behovet påkallat.

Jag biträder utredningsmannens förslag om placering av föreståndaren för Alträsks och Sunderbyns försöksgårdar å ordinarie stat i lönegraden B 24. För denne skulle sålunda beräknas avlöning inklusive kallortstillägg med 8,691 kronor eller i runt tal 8,700 kronor. Mot förslaget om anställande av assistent med arvode av 4,200 kronor om året för tjänstgöring vid försöksgårdarna under vegetationsperioderna och vid anstalten för jordbruksförsök under andra tider av året har jag intet att erinra. De avlöningsbelopp, som för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 erfordras, torde böra utgå på lantbrukshögskolans avlöningsanslag med halva årsbelopp, för föreståndaren under posten avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat med ett till 4,400 kronor uppräknat belopp och för assistenten under posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med 2,100 kronor.

Av utredningsmannen förordad anordning att försöksgårdsföreståndaren jämte assistent beredas förhyrda arbetslokaler i hushållningssällskapets fastighet i Luleå vill jag biträda. Mot beräknade omkostnader för arbetslokalerna, avseende expenser och övriga utgifter till ett sammanlagt belopp av 1,250 kronor för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939 har jag ingenting att erinra. Ej heller finner jag anledning till erinran mot de av utredningsmannen för samma tid beräknade omkostnader och särskilda uppbördsmedel för Alträsks och Sunderbyns försöksgårdar, medförande en nettoutgift för den förstnämnda försöksgården med 4,550 kronor och för den sistnämnda, inklusive utgifter och inkomster för Hagalunds försöksfält, med 5,350 kronor. För ifrågavarande omkostnaders bestridande erforderliga medel torde böra anvisas å lantbrukshögskolans omkostnadsstat för budgetåret 1938/1939.

Då särskilda anslag ställas till förfogande för anordnande av försöksverksamhet vid skoljordbruk samt för lokal fältförsöksverksamhet, torde få förutsättas att ansökningar om bidrag i föreskriven ordning göras för angivna ändamål. Det torde kunna förväntas, att vid berörda anslags bestämmande all erforderlig hänsyn tages för betryggande av den försöksverksamhet som i nu nämnda former bedrives i Norrbottens län.

Mot utredningsmannens förslag att sådan försökskommitté som avses i Kungl. Maj:ts kungörelse den 21 maj 1937 (nr 239), utöver uppgifter rörande den med statsmedel understödda lokala gödslings- och sortförsöksverksamheten, tilldelas befogenhet att hos den statliga försöksverksamhetens ledning väcka förslag rörande planläggning och handhavande av den fasta försöksverksamheten i länet har jag intet att invända.

Till frökontrollanstalten i Luleå, som har sin verksamhet anordnad i nära anknytning till kemisk-växtbiologiska anstalten, utgår för närvarande

särskilt statsunderstöd med ett belopp av 1,000 kronor. I årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkt 97, har föreslagits motsvarande understöd till frökontrollanstalten för budgetåret 1938/1939. Därest frökontrollanstalten även efter förutsatt upphörande av kemisk-växtbiologiska anstalten kan drivas i huvudsak enligt de i kungörelsen den 18 juni 1926 (nr 260) angående statsunderstöd till lokala frökontrollanstalter stadgade villkor, torde statsunderstöd till anstalten tillsvidare böra utgå. Skulle det visa sig lämpligt att någon lindring i eljest gällande villkor för dylika statsunderstöd komme till stånd beträffande frökontrollanstalten i Luleå, torde fråga därom få prövas av Kungl. Maj:t.

3. Statens övertagande av Sunderbyns försöksgård.

Utredningsmannen, som med hänsyn till försöksverksamhetens rationella anordnande funnit, att staten borde övertaga driften av Sunderbyns försöksgård, har erinrat, att det för möjliggörande av försökens planläggning och utförande på lång sikt och för erhållande av nödig stadga i försöksgårdsorganisationen ansetts lämpligast, att staten med äganderätt innehade sina försöksgårdar. Vid förda förhandlingar angående statens övertagande av försöksverksamheten vid gården hava utredningsmannen och de sakkunniga därför ansett sig böra eftersträva, att överlåtelse av gården med äganderätt komme till stånd. *Utredningsmannen.*

Följande uppgifter lämnas i betänkandet angående tillkomsten av försöksgården:

Enligt gåvobrev den 7 maj 1904 hade kemisk-växtbiologiska anstalten av änkefru Lotty Bruzelius, född Kempe, och bruksägaren Seth Kempe emottagit ett penningbelopp av 30,000 kronor att användas för anordnande av ett större försöksfält och för befrämjande i samband därmed av anstaltens försöksverksamhet. I gåvobrevet hade föreskrivits, att anstaltens styrelse skulle äga att för försöksfältets inköpande och iordningställande använda dels de räntemedel, som kunde hava upplupit å fonden, dels av fondens kapitalbehållning ett belopp av högst 5,000 kronor, som skulle på visst angivet sätt till fonden återbetalas. Därest kemisk-växtbiologiska anstalten av en eller annan orsak komme att upphöra med sin verksamhet, skulle ifrågavarande belopp av 30,000 kronor jämte det med fondens medel anskaffade försöksfältet med därtill hörande byggnader och inventarier överlämnas till Norrbottens läns hushållningssällskap att för något likartat ändamål användas.

Av medel ur gåvofonden köpte anstalten $^{37}/_{768}$ mtl Sunderbyn nr 6 enligt avhandling den 1 maj 1908.

För verksamheten vid den sålunda av anstalten förvärvade försöksgården hade bruksägaren Kempe sedermera enligt anmälan till anstaltens styrelse å dess sammanträde den 4 juni 1914 såsom gåva överlämnat 10,000 kronor, vilket belopp enligt styrelsens beslut skulle tilläggas ovannämnda donationsfond och »innestå i anstaltens försöksgård vid Sunderbyn». Fondens kapitaltillgångar hade från och med år 1914 enligt uppgift av anstaltens räkenskapsförare bokförts på följande sätt:

I värdepapper	kronor	30,000
I Sunderbyns försöksgårds fastighet	»	7,500
I Sunderbyns försöksgårds inventarier	»	2,500
Summa	kronor	40,000.

Ytterligare hade bruksägaren Seth Kempe till anstalten under år 1925 donerat 35,000 kronor, som jämte ränteavkastning kommit försöksgården till godo för utvidgning, uppodling, bebyggelse, inventarieköp m. m. Dessa gåvomedel hade sålunda icke fonderats. Vid 1936 års utgång utgjorde återstående behållning av ifrågavarande gåvomedel 1,850 kronor. Något dokument rörande denna gåva förefunnes enligt uppgift ej.

Genom köp den 17 januari 1927 hade anstalten för 6,952 kronor 40 öre förvärvat ett nytt område, som tillagts försöksgården. Denna bestode därefter av $^{37}/_{768}$ mantal litt. F^2 b Sunderbyn 6^{10}, varå kemisk-växtbiologiska anstalten beviljats lagfart den 17 maj 1910 samt av den från $^{83}/_{1728}$ mantal av Sunderbyn 6^9 avsöndrade lägenheten Sunderbyn 6^{27}, varå anstalten erhållit lagfart den 17 maj 1927. Fastigheterna angränsade varandra.

År 1932 hade kemisk-växtbiologiska anstalten för uppförande av byggnader vid försöksgården av Kungl. Maj:t beviljats bidrag av lotterimedel med 25,000 kronor.

Enligt tillgängligt utdrag av jordregistret innehölle fastigheten $^{37}/_{768}$ mantal Sunderbyn nr 6, betecknad 6^{10}, en areal av 33.4950 hektar, därav 8.80 hektar tomter, åker och dylikt, 3.7820 hektar äng, 0.31 hektar odlingsmark samt 20.6030 hektar avrösningsjord. Från fastigheten hade genom avsöndringar avskiljts följande områden, nämligen Bodvallen nr 1 (Sunderbyn 6^{14}) å 1.98 hektar samt Strandarne nr 1 (Sunderbyn 6^{16}) å 1.2930 hektar. Sammanlagda arealen av de avskilda områdena utgjorde alltså 3.2730 hektar och återstoden 30.2220 hektar.

Fastigheten Sunderbyn 6^{27}, avsöndrad från $^{83}/_{1728}$ mantal av Sunderbyn 6^9 innehölle enligt jordregistret i areal 9.9320 hektar. Härifrån hade frånskiljande av mark ej skett.

Sammanlagda arealen av den av kemisk-växtbiologiska anstalten ägda försöksgården utgjorde alltså (30.2220 + 9.9320 =) 40.1540 hektar. Härav uppgåves 24.5 hektar vara uppodlade.

För biträde vid beskrivning och värdering av fastigheten jämte inventarier har utredningsmannen anlitat kamreraren i Västerbottens läns hushållningssällskaps egnahemsnämnd agronomen A. V. Zingmark samt ordföranden i Överluleå sockens kommunalnämnd förre riksdagsmannen R. Selberg. Av beskrivningen inhämtas i huvudsak följande:

Åkerjorden utgjordes till övervägande delen av mjäla och finmo i ett plant mot sydväst svagt sluttande fält. Å icke fullt hälften av åkerarealen utgjordes ytskiktet av torv, som dock icke hade större djup än att underliggande fastmark nåtts vid plöjning.

Jordens beskaffenhet finge anses vara god för jordbruksändamål.

Åkerjorden vore medelst öppna avloppsdiken indelad i tio skiften, vilka vore täckdikade. En del täckdikning vore utförd för dikningsförsök.

Enligt uppgift hade åkerarealen under de senaste vegetationsperioderna disponerats på följande sätt:

Skifte	Areal		1937	1938
I—IV	5.0		Fasta försök	Fasta försök
V	3.5		Vall 2	Vall 3
VI	3.5	2.7	Träda	Vall 1
		0.8	Korn	Vårsäd
VII	3.0	1.5	Vall 4—6	Vårsäd
		1.5	Vall 4	Vall 5
VIII	2.5	1.25	Havre	Havre
		1.25	Havre	Havre
IX	2.5		Vall 1	Vall 2
X	4.0		Bete	Bete

Hemskiftets skogsmark, utgörande omkring 4 hektar, hade tämligen gott värde för skogsbruk. Utskiftet, till stor del bestående av försumpad mark, hade mindre värde. Till egendomen hörande skogsskiften kunde icke avkasta erforderligt husbehovsvirke.

Vid försöksgården funnes följande byggnader:

M a n b y g g n a d, 15.4 m lång, 6.15 m bred och 4.1 m hög vid väggbandet, av trä, under tegeltak, indelad i kök med skafferi, 2 rum, tambur, 2 garderober, trapputrymme och vindfång i första våningen samt 3 rum, 3 garderober, litet tvättrum och trapputrymme i övre våningen. Byggnaden hade år 1932 varit föremål för omändringsarbeten och därvid på längden tillbyggts 4.8 m, varigenom nuvarande kök och ett ovanför liggande sovrum tillkommit. Under tillbyggnaden funnes källarvåning av betong, som sammanbyggts med en under gamla byggnaden förut befintlig källare, likaledes av betong. Sockeln under gamla byggnaden vore av kilad sten. Väggarna i tillbyggnaden vore uppförda av plank med två varv bräder och pappmellanlägg. I övrigt vore väggarna av timmer med invändig liggande panel med mellanrum mot timmerväggarna fyllt med torvströ. Utvändigt vore byggnaden försedd med panel av liggande fasspont. Uppvärmning skedde medelst varmvattenelement från panna i köket. Elektriska ledningar, som omlagts vid förutnämnda ombyggnad, vore av god beskaffenhet.

Byggnaden hade vid besiktning ansetts böra bliva föremål för reparationsarbeten i följande avseenden:

1. Det nuvarande värmesystemet, som icke fungerade tillfredsställande, borde omläggas. Värmepannan syntes böra placeras i källaren.
2. I samtliga rum, särskilt köket, borde väggarna varmbonas.
3. I stället för nuvarande ytterpanelen av liggande fasspont, som icke utgjorde erforderligt skydd för väggarna, borde påsättas ny ytterpanel av stående bräder med läkt.
4. Vatten- och avloppsledningar borde indragas i samtliga rum å övre våningen, då även tvättrum för personalen kunde anläggas.
5. Nuvarande trappuppgång till övre våningen, som vore synnerligen obekväm, borde omläggas.
6. Badrum eller duschinrättning borde inrättas.
7. Brokvisten borde ombyggas.

E k o n o m i b y g g n a d, 44.3 m lång, 10.3 m bred och 4.7 m hög vid väggbandet med i vinkel tillbyggt gödselrum 10.0 m långt, 10.3 m brett och 2.5 m högt vid väggbandet. Socklar med grundmurar och plintar av betong. Varmväggarna vore uppförda enligt nopsasystem av 3 × 5 × 10″ cementtegel med två isoleringsrum, varav det yttre fyllts med kolstybb. Övriga väggar vore uppförda av trä med stående ytterpanel. Yttertaket vore av korrugerad plåt utan underlag av trä.

I byggnadens bottenplan funnes följande utrymmen.

Kostall med plats för 16 klavbundna djur samt boxar för ungdjur, häststall med tre spiltor, svinstall med tre boxar, foderrum, motorrum för mjölkningsmaskin, kylrum, kok- och tvättrum, två vindfång, redskapsbod, vedbod, magasin. Foderskulle i hela byggnadens längd finnes å övre planet. Rovrum vore anlagt såsom källare under kostallets golv. Ekonomibyggnaden, som uppfördes år 1932, vore byggd på omsorgsfullt sätt och vore i gott skick.

Visthusbod på betongsockel, av resvirke med liggande ytterpanel, tak av spån, 6 m lång, 4 m bred och 3 m hög vid väggbandet. I bottenplanet funnes två utrymmen, varav det ena vore provisoriskt inrett och sommartid användes såsom sovrum för personalen. Å övre planet funnes öppen vind. Byggnaden vore i gott skick.

Redskapsbod, gammal timmerlada, 8.8 m lång, 7 m bred och 2.7 m hög vid väggbandet, under spåntak. Byggnaden vore i mindre gott skick.

Jordkällare med tegelväggar och överbyggnad av trä; i dåligt skick.

Sommarladugård av spantervirke 8.2 m lång, 6 m bred och 3.7 m hög vid väggbandet. Nedre botten vore inredd till sommarladugård med golv av trä. Golvet till övre botten bestode av $1^1/_2''$ sekunda virke. Byggnaden användes nu till redskapsrum och foderlada. Byggnaden vore uppförd av klent virke och befunne sig i ej fullt tillfredsställande skick.

Foderlada under spåntak, 35 m lång, 9 m bred och 3.7 m hög vid väggbandet med tillbyggt våghus i storleken respektive 4.8 × 5 × 3.5 m. Byggnaden vore uppförd på cementplintar, gjutna till frostfritt djup, med väggar av resvirke och stående panel samt golv av spontad 2″ plank. Byggnaden vore i mycket gott skick.

Över de vid försöksgården befintliga inventarierna hava upprättats särskilda förteckningar. Om dessa inventarier anföres i betänkandet följande:

De levande inventarierna vore av mycket god beskaffenhet och välvårdade. Nötkreatursbesättningen vore av fjällras med icke obetydligt avelsvärde. Ett premierat sto av nordsvensk ras funnes.

De döda inventarierna vore ej fullt tillräckliga för gårdens behov. Befintliga kör- och åkerbruksredskap vore huvudsakligen av äldre modeller och av ej fullt god beskaffenhet.

Av utredningsmannen anlitade värderingsmän hava med hänsyn till byggnadernas anläggningskostnader efter avdrag av beräknade kostnader för erforderliga reparationer angivit följande värden å byggnaderna:

Manbyggnad	kronor	8,000
Ekonomibyggnad	»	22,500
Visthusbod	»	500
Redskapsbod	»	100
Jordkällare	»	—
Sommarladugård	»	200
Foderlada	»	4,000
Summa	kronor	35,300.

Egendomen med åbyggnader har emellertid av besiktningsmännen åsatts ett saluvärde av 27,700 kronor. Detta värde överensstämmer med taxeringsvärdet, varav enligt tillgängligt bevis 25,400 kronor utgjorde uppskattat jordbruksvärde och 2,300 kronor skogsvärde.

Inventarierna vid Sunderbyn hava uppskattats till ett värde av 15,293 kronor.

Vid årsskiftet 1937—1938 beräknad varubehållning har ansetts äga ett värde av 2,585 kronor 50 öre.

Enligt gravationsbevis den 16 november 1937 besväras fastigheten Sunderbyn 6^{10} icke av andra inteckningar än dem som däri fastställts:

1) 1924 den 15 maj, § 157, statens järnvägar för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 20 mars 1924 med Norrbottens kemisk-växtbiologiska anstalt; 2) 1924 den 15 maj, § 158, statens järnvägar för rätt att framdraga och under en tid av 50 år bibehålla en svagströmsledning enligt kontrakt den 20 mars 1924 med Norrbottens kemisk-växtbiologiska anstalt; 3) 1924 den 22 december, § 118, Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av Porjusfallen och därinvid belägna fastigheter för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 5 oktober 1924 med Norrbottens kemisk-växtbiologiska anstalt; 4) 1930 den 7 november, § 204, Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av Porjusfallen och därinvid belägna fastigheter för rätt att framdraga och för alla framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 19 juli 1930 med kemisk-växtbiologiska anstalten, Luleå, varjämte anmärktes, att inteckning sökts uti en »bysamfällighet» under Sunderbyn men att ansökningen förklarats vilande; 5) 1923 den 15 maj, § 335, Statens järnvägar för rätt att framdraga och under en tid av femtio år bibehålla en svagströmsledning enligt kontrakt den 27 maj 1923 med C. O. Nordlander.

Vidare hade enligt gravationsbeviset anteckning skett *dels* den 16 maj 1927, § 161, att statens järnvägar den 16 juni 1926 fått stämning å bland andra Sunderby byamän såsom ägare av till Sunderby hörande »gemensamt avtag» med yrkande om expropriation av rätt att framdraga högspänningsledning, *dels* den 11 juli 1927, § 189, att omförmälda expropriation enligt länsstyrelsens anmälan av den 24 maj 1927 vore fullbordad, *dels* den 19 april 1928, § 165, att statens järnvägar den 17 januari 1928 fått stämning å bland andra Sunderby byamän såsom ägare till »en samfällighet» med yrkande om expropriation av rätt att framdraga elektrisk svagströmsledning, *dels* den 18 juni 1928, § 201, att omförmälda expropriation enligt länsstyrelsens anmälan av den 14 juni 1928 vore fullbordad.

Beträffande fastigheten Sunderbyn 6^{27} besväras denna enligt gravationsbevis den 16 november 1937 icke av andra inteckningar än dem, som fastställts:

1) 1906 den 16 mars, § 29, uti bl. a. 55/768 mantal Sunderbyn 6^{9} Unby och Ava byamän för rätt till en 3.6 m. bred väg från allmänna landsvägen till Lule älv enligt avhandling den 23 oktober 1904 med O. A. Wikström; 2) 1922 den 16 oktober, § 40, uti de 55/13824 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Wikström och hans hustru Lydia Wikström den 21 december 1925, § 68, erhållit lagfart, statens järnvägar för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 25 februari 1921 med N. B. Lundberg såsom god man för Johan Viktor Wikström; 3) 1922 den 16 oktober, § 50, uti de 389/13824 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Ferdinand Wikström den 15 maj 1920, §§ 78, 80 och 81, erhållit lagfart, statens järnvägar för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 16 februari 1921 med

Oskar F. Wikström; 4) 1922 den 16 oktober, § 51, uti de 55/3456 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Ferdinand Wikström och hans hustru Lydia Wikström den 15 maj 1923, § 94, och den 16 oktober 1925, §§ 41 och 42, erhållit lagfart, Statens järnvägar för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 16 februari 1931 med Gottfr. Carlsson såsom förmyndare för Anders Vikström, Betty Vikström, Nanny Vikström och Edit Vikström; 5) 1923 den 15 oktober, § 68, uti de 499/13824 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Ferdinand Wikström och hans hustru Lydia Wikström den 15 maj 1920 och 1923, §§ 78, 80, 81 och 94, erhållit lagfart, Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av Porjusfallen och därinvid belägna fastigheter för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 30 april 1923 med Oskar F. Wikström och Lydia A. Wikström; 6) 1924 den 19 juli, § 195, uti de 389/13824 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Ferdinand Wikström den 15 maj 1920, §§ 78, 80 och 81, erhållit lagfart, statens järnvägar för rätt att framdraga och under en tid av 50 år bibehålla en svagströmsledning enligt kontrakt den 8 maj 1923 med Oskar Wikström och Lydia Wikström; samt 7) 1925 den 21 december, § 101, uti de 165/13824 mantal av Sunderbyn 6^{28}, varå Oskar Wikström och hans hustru Lydia Wikström den 16 oktober 1925, §§ 41 och 42, och den 21 december 1925, § 68, erhållit lagfart, Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av Porjusfallen och därinvid belägna fastigheter för rätt att framdraga och för all framtid bibehålla en högspänningsledning enligt kontrakt den 12 oktober 1925 med Oskar Wikström och Lydia Wikström samt N. P. (B.) Lundberg såsom god man för Jonas (Johan) Wiktor Wikström.

Utredningsmannen har framhållit, att sålunda icke någon av fastigheterna besväras av penninginteckning eller avkomsträtt.

Såsom ovan angivits hava värdena av den fasta och den lösa egendomen tillhörande Sunderbyn uppskattats till följande belopp:

Fast egendom	kronor	27,700
Inventarier vid försöksgården (omkring)	»	15,300
Beräknad varubehållning (omkring)	»	2,600
Summa	kronor	45,600.

Härtill kommer vissa vid kemisk-växtbiologiska anstaltens lokal i Luleå befintliga möbler och andra inventarier enligt särskild förteckning, vilka ej åsatts särskilda värden.

Beträffande uppställda *överlåtelsevillkor* anför utredningsmannen, att anstalten ej gör anspråk på full ekonomisk gottgörelse för nämnda egendom vid en överlåtelse därav till staten.

Emellertid vore det angeläget för anstalten att i samband med den avveckling av dess verksamhet i hittillsvarande form, som bleve en följd av den nya organisationen, därest denna komme till stånd, kunna till hushållningssällskapet betala vissa uppkomna skulder.

Ifrågavarande skulder till hushållningssällskapet härrörde av dels ett för täckande av brist i samband med nybyggnader vid försöksgården samt för komplettering av gårdens kreatursbesättning den 14 oktober 1933 beviljat stående lån å 7,800 kronor, dels ett i 1937 års statsverksproposition, nionde huvudtiteln, sid. 218, till sitt uppkomstsätt närmare beskrivet amorterings-

lån å 7,000 kronor, dels ett amorteringslån å ursprungligen 700 kronor beviljat den 23 december 1935 för inköp av ett avelssto, vilket sistnämnda lån från och med år 1937 amorterades med 140 kronor om året och vilket, sedan första amorteringen därå innevarande år skett, nu nedgått till 560 kronor. Av riksdagen hade emellertid på Kungl. Maj:ts förslag anvisats 1,000 kronor för innevarande budgetår till amortering av skuld enligt nämnda lån å 7,000 kronor. Vidare beräknades att under år 1938 å det för närvarande till 560 kronor uppgående lånet amorterades ytterligare 140 kronor, så att vid 1938 års utgång detta lån torde utgöra 420 kronor. För gäldande av anstaltens skulder till hushållningssällskapet per 31 december 1938 skulle alltså erfordras (7,800 + 6,000 + 420 =) 14,220 kronor.

Förut har upplysts, att enligt det av änkefru Lotty Bruzelius, född Kempe, och bruksägaren Seth Kempe den 7 maj 1904 utfärdade gåvobrevet däri angivet donationsbelopp skulle, därest kemisk-växtbiologiska anstalten av en eller annan orsak komme att upphöra med sin verksamhet, jämte anskaffat försöksfält med därtill hörande byggnader och inventarier överlämnas till Norrbottens läns hushållningssällskap att för något likartat ändamål användas. Donationsbeloppet utgjorde enligt gåvobrevet 30,000 kronor, men enligt vad förut angivits hade anstaltsstyrelsen år 1914 bestämt, att av bruksägare Kempe sedermera överlämnad gåva å 10,000 kronor, vilket belopp använts för försöksgårdens behov, skulle tilläggas donationsfonden men »innestå» i försöksgården med tillhörande inventarier. Då härigenom allenast 30,000 kronor av det bokförda värdet funnes disponibelt, hade anstaltsstyrelsen ansett det angeläget, att överlåtelsen skedde på villkor, som möjliggjorde fondens uppbringande till ett belopp, som i verkligheten motsvarade det bokförda värdet därav. Utredningen funne ej anledning till erinran häremot och föresloge, att anstalten i samband med överlåtelse av försöksgården tillerkändes 10,000 kronor för angivna ändamål.

Efter nedläggandet av kemisk-växtbiologiska anstaltens försöksverksamhet och försöksgårdarnas överförande till staten skulle alltså stå till Norrbottens läns hushållningssällskaps förfogande ett belopp av 40,000 kronor att användas för något med den bedrivna försöksverksamheten liknande ändamål. Enligt vad utredningen erfarit skulle inom hushållningssällskapet planer föreligga att använda ifrågavarande medel för fruktodlingsförsök.

Sammanfattningsvis har utredningsmannen föreslagit följande huvudgrunder för försöksgårdens övertagande av staten:

1. Kemisk-växtbiologiska anstalten överlåter i syfte att bringa försöksgårdsverksamheten i Norrbotten under enhetlig ledning Sunderbyns försöksgård med full äganderätt till svenska staten. Försöksgården, innefattande $^{37}/_{768}$ mantal litt. F^2 b Sunderbyn 6^{10} samt den från $^{83}/_{1728}$ mantal av Sunderbyn 6^{9} avsöndrade lägenheten Sunderbyn 6^{27}, överlåtes i det huvudsakliga skick, vari den vid årsskiftet 1937/1938 befunnits, och tillträdes av Kungl. Maj:t och kronan den 1 januari 1939.

2. I överlåtelsen ingå vid försöksgården befintliga kemisk-växtbiologiska anstalten tillhörande levande och döda inventarier samt vissa anstalten tillhörande inventarier i anstaltens lokal i Luleå huvudsakligen i den omfattning, vari berörda inventarier enligt upprättade inventarieförteckningar nu förefinnas, ävensom varubehållning vid försöksgården av 1938 års skörd, i huvudsak tillräcklig för födande av kreaturen intill dess betesgången på marken normalt beräknas taga sin början.

3. Vid tillträdet erlägger staten till kemisk-växtbiologiska anstalten belopp motsvarande

dels anstalten, bland annat för försöksgårdens räkning, ådragna skulder till Norrbottens läns hushållningssällskap, utgörande:

stående lån	kronor 7,800	
amorteringslån	» 6,000	
hästavel	» 420	kronor 14,220
dels försöksgården enligt anstaltens räkenskaper påvilande skuld till Kempeska fonden		» 10,000
		Summa kronor 24,220.

4. Det förutsättes att försöksgårdens byggnader underhållas väl före tillträdet samt att därvid frösådd, trädesbruk, gödsling, höstsädessådd och höstplöjning, utan att särskild ersättning därför må beräknas, blivit verkställd enligt vanlig å gården tillämpad brukningsplan.

Genom styrelsens för lantbrukshögskolan försorg skall dels vid mitten av september månad 1938 besiktning av gården företagas för utrönande om densamma då befinner sig i förutsatt skick, dels under senare delen av december månad samma år inventering av den till gården hörande lösa egendomen förrättas.

Skulle vid dessa förrättningar förekomma anledning till anmärkning i avseende å den fasta eller lösa egendomens tillstånd, skall anmälan därom före tillträdesdagen göras hos Kungl. Maj:t.

Angivna huvudgrunder för statens övertagande av Sunderbyns försöksgård hava godkänts av styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten, av Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott samt av bruksägaren Seth Kempe och fru Lotty Bruzelius, född Kempe, båda i Stockholm, vilka enligt omförmäld urkund den 7 maj 1904 på däri angivna villkor ställt medel till förfogande för försöksgårdens inrättande.

Utredningsmannen har vidare anfört, att utöver kostnaderna för förvärvandet av försöksgården jämte i köpet ingående lös egendom erfordras engångsanslag för viss komplettering av inventarierna vid de för försöksgårdarnas ledning förutsatta arbetslokalerna i Luleå.

Behovet därav vore i huvudsak föranlett av den uppdelning av befintliga inventarier i anstaltens tjänsterum, som ansetts böra ske för tillgodoseende i viss utsträckning av möbelbehovet vid de i fortsättningen såsom självständiga enheter avsedda kemiska stationen och frökontrollanstalten. De för försöksgårdsverksamheten behövliga ytterligare inventarierna hade angivits i särskild förteckning och beräknats medföra ett anslagsbehov av 5,000 kronor.

Utredningen, som påpekat vissa brister i avseende å byggnader och utrustning vid Sunderbyns försöksgård, hade icke ansett det ligga inom ramen för dess uppgift att föreslå åtgärder för sådana bristers avhjälpande. Förslag i sådant syfte torde ankomma på lantbrukshögskolans styrelse, efter det försöksgården kunde hava underställts dess ledning.

Yttranden.

Frågan om grunderna för försöksgårdens övertagande av staten har i inkomna yttranden berörts av statskontoret, domänstyrelsen samt lantbrukshögskolans styrelse och lärarråd. Ur dessa yttranden må återgivas följande.

Statskontoret har ansett att köpeskillingen bör bestämmas till ett 10,000 kronor lägre belopp än det av utredningsmannen föreslagna. Ämbetsverket har anfört:

Vid övertagandet skulle staten enligt förslaget inlösa vissa av anstalten hos hushållningssällskapet upptagna lån å tillhopa 14,220 kronor samt vidare erlägga ett belopp motsvarande en som skuld till Kempeska fonden bokförd gåva å 10,000 kronor. Mot inlösen av lånen hos hushållningssällskapet ville statskontoret icke göra erinran. Däremot ansåge ämbetsverket det knappast böra ifrågakomma, att staten skulle ersätta anstalten gåvobeloppet, vilket formellt bokförts som placerat i fastigheten Sunderbyn och dess inventarier. Såsom framginge av ett till handlingarna i ärendet bilagt utdrag ur anstaltens protokoll vid styrelsens sammanträde den 4 juni 1914 användes gåvan, som icke var förbunden med några villkor, till största delen för att avveckla vissa lån hos hushållningssällskapet och dess egnahemsnämnd. Den omständigheten, att anstaltens styrelse vid samma tillfälle beslutade, att beloppet formellt skulle bokföras bland av gåvogivaren tidigare överlämnade fondmedel syntes icke böra medföra, att gåvobeloppet borde behandlas som en del av fondkapitalet, beträffande vilket anstaltens dispositionsrätt vore inskränkt genom vissa av donator uppställda villkor. Ej heller torde några mera vägande billighetsskäl kunna anföras för att staten skulle utbetala nämnda belopp, enär efter övertagandet staten komme att driva Sunderbyn som försöksgård och därigenom fullfölja den verksamhet, för vilken gåvan avsett att utgöra ett stöd.

Domänstyrelsen har funnit de föreslagna villkoren för statens övertagande av försöksgården för staten förmånliga och tillstyrker utredningsmannens förslag därutinnan.

Lantbrukshögskolans styrelse och *lärarråd* ha i gemensamt yttrande anfört att de föreslagna huvudgrunderna för försöksgårdens övertagande av staten synts väl avvägda.

Mot utredningsmannens förslag om anvisande av 5,000 kronor till utrustning för försöksgårdsverksamheten har ej framställts erinran i inkomna yttranden.

Departementschefen.

De av utredningsmannen efter förhandlingar med kemisk-växtbiologiska anstalten samt representanter för Norrbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott framlagda huvudgrunderna för statens övertagande av Sunderbyns försöksgård ha godkänts av anstalten och förvaltningsutskottet samt biträtts av bruksägaren Seth Kempe och fru Lotty Bruzelius, född Kempe, vilka enligt åberopad donationsurkund ställt medel till förfogande för försöksgårdens inrättande. Enligt de föreslagna villkoren kan förvärvande av försöksgården ske för ett belopp, som avsevärt understiger det uppskattade värdet av gården. I anledning av vad statskontoret anfört torde få framhållas, att, därest anstalten häftat i skuld till hushållningssällskapet för hela ifrågavarande belopp, det hade varit lika naturligt, att överlåtelsesumman fixerats

med hänsyn därtill, som att anstaltens nuvarande skulder till hushållningssällskapet komma i betraktande i angivna hänseende. Jag föreslår alltså att de av utredningsmannen framställda grunderna för förvärvande av försöksgården godkännas. Jag erinrar vidare att i årets statsverksproposition under nionde huvudtiteln, punkt 35, för budgetåret 1938/1939 beräknats särskilt förslagsanslag till lantbrukshögskolan för vissa köpeskillingslikvider avseende försökgårdar. Under nämnda anslag torde för nästkommande budgetår böra anvisas för förvärvandet av Sunderbyns försöksgård jämte tillhörande lös egendom av utredningsmannen föreslaget belopp av 24,200 kronor.

Jag biträder därjämte utredningsmannens förslag om anvisande av 5,000 kronor för komplettering av inventarierna vid de för försöksgårdsledningen i Luleå förutsatta arbetslokalerna. Beloppet torde böra uppföras å riksstaten för nästa budgetår såsom särskilt reservationsanslag till lantbrukshögskolan avseende engångskostnader för anskaffande av inventarier för försöksgårdsledningen i Norrbottens län.

4. Personalfrågor vid kemisk-växtbiologiska anstaltens avveckling.

Utredningsmannen.

I betänkandet har framhållits, att därest förordat organisationsförslag genomföres, kemisk-växtbiologiska anstalten icke därefter torde hava att påräkna anslag av allmänna medel, samt att under sådan förutsättning anstalten syntes komma att nedläggas vid den föreslagna organisationens genomförande den 1 januari 1939. Vissa frågor rörande avvecklingen av anstaltens personal ha därvid ansetts uppstå. Härom har utredningsmannen anfört följande:

Av kemisk-växtbiologiska anstaltens tjänstemän hade föreståndaren och assistenten vid det kemiska analyslaboratoriet varit anställda vid anstalten sedan 1919, en annan tjänsteman, tillika assistent vid frökontrollanstalten, sedan 1928 samt försöksassistenten sedan 1934. Ifrågavarande tjänstemän vore anställda med villkor av sex månaders uppsägning. De vore i pensionshänseende anslutna till statens pensionsanstalt. Det torde få förutsättas att samtliga dessa befattningshavare efter avsedd omorganisation toges i anspråk för uppgifter jämförliga med hittills av dem utövade med undantag dock beträffande föreståndaren, agronomen dr. phil. A. P. Ulander. Denne, som vore född den 8 april 1874, uppnådde pensionsåldern den 8 april 1939 och skulle sålunda normalt beviljas avsked med pension efter utgången av april 1939. De förmåner, motsvarande genast börjande tjänstepension, han därvid skulle erhålla, beräknades enligt uppgift från statens pensionsanstalt till 5,000 kronor i pension + 760 kronor i pensionsförhöjning eller till sammanlagt 5,760 kronor. Härå beräknades dyrtidstillägg, som enligt nu gällande grunder skulle utgöra 768 kronor, så att sammanlagda beloppet av pensionsförmånerna skulle utgöra 6,528 kronor. Billigheten syntes fordra, att Ulander bereddes särskild ersättning för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{4}$ 1939 med belopp, motsvarande angivna pensionsbelopp och pensionsförhöjning jämte därå belöpande dyrtidstillägg, varefter från och med påföljande maj månad pension till honom borde utgå efter angivna grunder för genast börjande tjänste-

pension. Då kemisk-växtbiologiska anstalten, som i förhållande till statens pensionsanstalt vore huvudman för anstaltens befattningshavare vid ingången av år 1939, förutsattes komma att nedläggas, och anstalten, vars verksamhet beräknades skola övertagas av andra organisationer, då icke torde äga tillgångar för utgivande i någon mån av en dylik ersättning, torde denna böra i dess helhet bestridas av staten. Förutom belopp motsvarande dyrtidstillägg skulle ersättningen utgöra 1,920 kronor.

Förmännen vid Alträsks och Sunderbyns försöksgårdar, vilka jämväl vore anslutna till statens pensionsanstalt, hade båda under en lång följd av år med goda vitsord bestritt sina åligganden. De torde böra påräknas såsom förmän vid försöksgårdarna även efter dessas övertagande av staten.

Vad slutligen anginge vaktmästaren vid anstalten vore denne tillika vaktmästare hos hushållningssällskapet och dess egnahemsnämnd samt hos frökontrollanstalten. Hans arbetsvillkor syntes ej avsevärt påverkas av föreslagen omorganisation.

I frågan rörande ersättning åt viss personal, som beröres av kemisk-växtbiologiska anstaltens avveckling, hava statskontoret, lantbruksstyrelsen samt statens pensionsanstalt uttalat sig. Ur dessa yttranden må återgivas följande.

Statskontoret har anfört, att utredningsmannens förslag ej föranleder erinran från dess sida.

Lantbruksstyrelsen har framhållit, att Ulander innehaft sin tjänst hos anstalten sedan 1919, och att han för närvarande åtnjuter grundlön och ålderstillägg med sammanlagt 8,000 kronor per år jämte dyrtidstillägg efter samma grunder, som gälla för befattningshavare hos nyreglerade verk.

Då Ulander under sin tjänstgöringstid med gott vitsord bestritt sin tjänst, syntes särskild ersättning för tiden 1 januari—30 april 1939 skäligen böra beredas honom med belopp, motsvarande de löneförmåner, som skulle hava utgått, om han kvarstått i tjänst, tills han normalt skulle hava frånträtt tjänsten. Förutom belopp, motsvarande dyrtidstillägg, skulle ersättningen i sådant fall utgöra 2,670 kronor i stället för 1,920 kronor, som föreslagits i betänkandet.

Lantbruksstyrelsen, som i huvudsak biträdde utredningsmannens förslag, ansåge sig därför endast böra föreslå, att den ifrågasatta ersättningen till den nuvarande föreståndaren för kemisk-växtbiologiska anstalten för tiden 1 januari—30 april 1939 måtte bestämmas till 2,670 kronor.

Statens pensionsanstalt har förklarat sig icke hava något att erinra emot utredningsmannens förslag om anpassande av ersättningsbeloppet efter de med hel tjänstepension förbundna förmånerna.

Den antagligen obetydliga skillnaden mellan dessa förmåner och de, vilka med hänsyn till eventuellt förekommande avbrott i tjänstårsberäkningen i verkligheten komme att utgå, syntes ej böra tillmätas någon betydelse i detta sammanhang. Ersättningen torde lämpligen böra utbetalas månatligen i efterskott. Skulle förmån av rätt till genast börjande tjänstepension (från och med den 1 maj 1939) icke medgivas och sålunda uppskjuten pension komma att utgå från och med den 8 april 1939, syntes dock kunna ifrågasättas, att ersättning enligt föreslagna grunder icke beräknades för längre tid än till sistnämnda dag.

Beträffande föreståndarens pension har pensionsanstalten anfört, att utredningsmannens förslag därom innebure, att föreståndaren i pensionshän-

seende skulle anses kvarstå och oavbrutet tjänstgöra i sin befattning till dess han uppnådde den för befattningen bestämda pensionsåldern och förty anses äga rätt till genast börjande pension såsom om avgång från befattningen ägt rum sagda dag. Pensionsanstalten förklarar sig icke hava något att erinra emot att medgivande därtill lämnas under förutsättning, att föreståndaren för den tid, sagda medgivande avser, fullgör honom åliggande avgiftsskyldighet enligt anstaltens reglemente. Huvudmannaavgift har däremot icke synts böra ifrågasättas.

Departementschefen. Även enligt min mening fordrar billigheten, att föreståndaren A. P. Ulander, som uppnår pensionsåldern den 8 april 1939 och som, därest tidigare avgång från tjänsten ej behövt ifrågakomma, skulle äga att från och med den 1 maj 1939 komma i åtnjutande av genast börjande pension, erhåller en ersättning för tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{4}$ 1939 ungefär motsvarande förmånen av genast börjande tjänstepension under motsvarande tid. Jag föreslår, i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmannens förslag, att ett bestämt belopp av 2,200 kronor utbetalas till Ulander. Utbetalningen torde böra ske månadsvis i efterskott. För ändamålet torde böra å riksstaten för budgetåret 1938/1939 med angivet belopp uppföras ett särskilt anslag till lantbrukshögskolan, avseende ersättning till nuvarande föreståndaren för kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län.

Under förutsättning att Ulander till statens pensionsanstalt inbetalar föreskrivna avgifter, torde hinder ej böra möta, att han efter utgången av år 1938 bibehålles vid rätt till genast börjande pension, såsom om han oavbrutet tjänstgjort i sin befattning intill uppnådd pensionsålder.

5. Anslagsbehov för kemisk-växtbiologiska anstalten under budgetåret 1938/1939.

Såsom tidigare angivits är till understöd åt kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län i riksstaten för budgetåret 1937/1938 uppfört ett anslag av 38,000 kronor. Av anslaget skall ett belopp av 29,100 kronor utgå till underhåll av anstalten. Såsom villkor för åtnjutande av sistnämnda belopp har uppställts fordran på bidrag från landsting och hushållningssällskap eller eljest till belopp av minst 17,460 kronor. Återstoden av ifrågavarande anslag eller 8,900 kronor är avsett till driftkostnader för den under ledning av anstalten drivna Alträsks försöksgård.

I av lantbruksstyrelsen med skrivelse den 31 augusti 1937 överlämnade ansökningar har *styrelsen för kemisk-växtbiologiska anstalten* anhållit, att för upprätthållande av anstaltens verksamhet och till täckande av driftkostnader vid försöksgården vid Alträsk under budgetåret 1938/1939 måtte anvisas (31,600 + 10,425 =) 42,025 kronor. Till stöd för medelsberäkningarna hava åberopats framställningarna bifogade förslag till inkomst- och utgiftsstater. Beträffande anstaltens verksamhet härrör den begärda bidragsökningen av föreslagna höjningar av posten »löner» med omkring 600

kronor. Annan begärd nettoökning i statsbidraget utgör sålunda omkring 1,900 kronor. I överensstämmelse med anslagsberäkningen för innevarande budgetår har under utgiftsförslaget upptagits ett belopp av 1,000 kronor för amortering av anstaltens räntefria lån hos hushållningssällskapet, utgörande efter den genom nämnda bidragsbelopp möjliggjorda amorteringen 6,000 kronor.

Vad angår försöksgården vid Alträsk har styrelsen, ehuru försöksgården från och med den 1 januari 1939 skall övergå i statens ägo och drivas av den under lantbrukshögskolans ledning då ställda försöksorganisationen, beräknat statsbidrag för hela budgetåret 1938/1939. Den föreslagna nettoutgiftsökningen utgör 1,525 kronor.

I yttrande över anstaltsstyrelsens förslag till inkomst- och utgiftsstater har *lantbruksstyrelsen* huvudsakligen anfört följande.

Vad först anginge utgifterna, vilka slutade å 55,575 kronor, finge framhållas, att lönerna till anstaltens befattningshavare i jämförelse med närmast föregående år vore upptagna till ett med omkring 600 kronor förhöjt belopp. Höjningen hänförde sig helt till en ökning av de till befattningshavarna utgående dyrtids- och barntilläggen. Denna ökning torde med hänsyn till den av 1937 års riksdag beslutade provisoriska avlöningsförstärkningen samt höjningen av dyrtidstilläggen till statens befattningshavare vara väl motiverad. Däremot syntes med ledning av de verkliga utgifterna under kalenderåret 1936 posten »lokal med lyse, värme och bränsle» kunna begränsas till 4,700 kronor mot beräknade 4,800 kronor. Likaledes syntes utgiftsposterna »tjänsteresor utom försöksgårdarna» och »försöksverksamheten utom försöksgårdarna» av samma skäl kunna nedsättas från beräknade 1,600 respektive 6,100 kronor till 1,500 respektive 5,800 kronor. Den ifrågasatta höjningen av utgiftsposten »böcker, tidskrifter och tryck» från 1,200 kronor till 1,400 kronor kunde ej heller förordas. Slutligen syntes utgifterna för telefon, försäkringar samt diverse och oförutsedda utgifter kunna begränsas till 1,900 kronor. Mot övriga utgiftsposter vore intet att erinra. Med denna nedskärning skulle slutsumman för utgifterna komma att stanna vid i runt tal 54,525 kronor.

De för budgetåret 1938/1939 beräknade inkomsterna — av anstaltsstyrelsen upptagna till sammanlagt 23,975 kronor exklusive beräknat statsbidrag — syntes med ledning av de verkliga inkomsterna under 1936 kunna beträffande analysavgifter och diverse inkomster beräknas till respektive 4,300 kronor och 1,000 kronor, under det att dessa poster i statförslaget upptagits till respektive 3,800 kronor och 950 kronor. Inkomsterna — utöver det beräknade statsbidraget — skulle således kunna antagas komma att uppgå till 24,525 kronor.

Med anledning av vad sålunda anförts funne lantbruksstyrelsen sig böra tillstyrka, att ett statsunderstöd av (54,525 — 24,525 =) 30,000 kronor ställdes till förfogande för upprätthållande av anstaltens verksamhet under budgetåret 1938/1939.

Anstaltens styrelse hade i framställningen om anslag till driftkostnader för den under anstaltens ledning ställda försöksgården vid Alträsk beräknat anslaget för hela budgetåret 1938/1939. Då emellertid 1937 års riksdag beslutat, att sagda försöksgård från och med den 1 januari 1939 skulle övergå i statens ägo och bliva försöksgård inom den statliga försöksverksamheten, torde statsbidrag till bestridande av driftkostnaderna för densamma böra utgå till kemisk-växtbiologiska anstalten allenast för

halvåret 1 juli—31 december 1938. Enligt skrivelse till lantbruksstyrelsen av anstaltens ordförande syntes emellertid anslaget för sagda halvår icke kunna begränsas till hälften av för helt budgetår beräknat statsbidrag, enär utgifterna under första hälften av budgetåret torde vara avsevärt större än under senare hälften, samtidigt som inkomsterna vore mindre. Av en lantbruksstyrelsens skrivelse bifogad tablå över utgifterna vid Alträsks försöksgård under tiden 1 juli—31 december åren 1932—1936 framginge, att i medeltal omkring 80 procent av statsbidraget förbrukats under ifrågavarande halvår. Det ville därför synas, att sistnämnda procentsats borde tillämpas vid beräkning av statsbidrag till sagda försöksgård under halvåret 1 juli—31 december 1938. Den ifrågasatta höjningen av statsunderstödet till försöksgården vid Alträsk från 8,900 kronor till 10,425 kronor ansåge sig lantbruksstyrelsen under för handen varande omständigheter icke kunna tillstyrka, utan syntes statsbidraget för förenämnda tid böra utgå med 80 procent av 8,900 kronor, d. v. s. med i runt tal 7,100 kronor.

Sammanlagt skulle alltså såsom understöd till kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län för budgetåret 1938/1939 erfordras ett anslag av (30,000 + 7,100 =) 37,100 kronor.

Departementschefen. Enligt av mig förordade grunder för statens övertagande av Sunderbyns försöksgård den 1 januari 1939 skall staten, bland annat, utgiva ett belopp motsvarande anstaltens skuld till hushållningssällskapet å vid nämnda tidpunkt kvarstående lånebelopp 6,000 kronor. Med hänsyn härtill torde förutsättning för bifall till anstaltsstyrelsens förslag om anvisande av 1,000 kronor för amortering av ifrågavarande lån ej föreligga. Då anstaltens verksamhet är avsedd att fortsätta allenast under första hälften av budgetåret 1938/1939 och därefter uppgå i andra organisationsformer, torde någon verklig ökning i anslaget till denna verksamhet ej böra ifrågakomma. I enlighet härmed men efter avdrag av angivna för amortering av skuld beräknade belopp skulle ett årsanslag för anstalten komma att utgöra 28,100 kronor. En halvering därav, avseende tiden $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ 1938, skulle alltså medföra en medelsanvisning av 14,050 kronor. Emellertid torde enligt grunder, som anförts av utredningsmannen i samband med driftkostnadsberäkningar för försöksgårdarna, kostnaden för fast försöksverksamhet böra upptagas till ett något högre belopp för första hälften av budgetåret än för det senare. Jag vill därför förorda, att medelsanvisningen till anstalten för tiden $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ 1938 bestämmes till 15,400 kronor.

Ej heller beträffande Alträsks försöksgård torde det vara lämpligt att kort före organisationsförändringen öka understödsbeloppet för år räknat. Av samma skäl, som i motsvarande hänseende anförts beträffande anvisningen till anstaltens fasta försöksverksamhet, torde dock även för Alträsks försöksgårds vidkommande någon höjning utöver halverat årsunderstöd böra lämnas. Jag förordar, att statsbidrag till Alträsks försöksgård bestämmes till $\left(\frac{8,900}{2} + 950 = \right)$ 5,400 kronor.

Anslaget till understöd åt kemisk-växtbiologiska anstalten i Norrbottens län synes sålunda böra för nästkommande budgetår upptagas med (15,400 + 5,400 =) 20,800 kronor.

Det sålunda föreslagna statsunderstödet innebär i jämförelse med beräkningen i statsverkspropositionen en minskning av 16,300 kronor. Å andra sidan böra, såsom framgår av det förut anförda, anslagsposter för viss verksamhet, motsvarande kemisk-växtbiologiska anstaltens nuvarande uppgifter, uppföras under anslag till lantbrukshögskolan samt till understöd åt kemiska stationer beträffande tiden $^{1}/_{1}$—$^{30}/_{6}$ 1939.

Som villkor för åtnjutande av det för anstalten avsedda beloppet, 15,400 kronor, bör föreskrivas, att från länets landsting och hushållningssällskap eller eljest bidrag lämnas under tiden $^{1}/_{7}$—$^{31}/_{12}$ 1938 med sammanlagt minst 5,775 kronor.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) medgiva att försöksverksamhet på jordbrukets område anordnas inom Norrbottens län i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda i anledning härav erforderliga föreskrifter;

3) godkänna av mig framlagda förslag rörande statens övertagande av Sunderbyns försöksgård;

4) för budgetåret 1938/1939 under nionde huvudtiteln anvisa till *Kemiska stationer m. m.: Understöd åt kemisk-växtbiologiska anstalten inom Norrbottens län* ett *anslag* av 20,800 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sven Ros.